

Ons kenmerk: 2012.07445
Onderwerp: Agenda AB vergadering
d.d. 9 november 2012

Aan de leden en plaatsvervangend leden
van het Algemeen Bestuur van
Groningen Seaports

Delfzijl, 19 oktober 2012

Geachte leden,

Namens de voorzitter nodig ik u hierbij uit voor het bijwonen van een openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van Groningen Seaports, die zal worden gehouden op **vrijdag 9 november a.s. van 10.00 – 12.00 uur** bij Groningen Seaports aan de Handelskade Oost 1 te Delfzijl. Op de agenda van deze vergadering staan uitsluitend twee besluitvormende punten die niet kunnen wachten tot besluitvorming in uw reguliere vergadering van 21 december aanstaande. Het verslag van de vergadering van 12 juli jl. zal dan ook voor de reguliere vergadering geagendeerd worden.

De agenda voor deze vergadering luidt als volgt:

1. **Opening**
2. **Zaken ter besluitvorming**
 - a. Investeringsvoorstel betreffende project: Eemshaven Zuid Oost
Notitie nr. 7444, is bijgevoegd. Tevens is bijgevoegd adviesbrief Ondernemingsraad (07160).
 - b. Havenvisie 2030
Notitie 7425, alsmede Havenvisie 2030 is bijgevoegd. Tevens is bijgevoegd adviesbrief Ondernemingsraad (07161).
3. **Rondvraag**
4. **Sluiting**

Met vriendelijke groet,

GRONINGEN SEAPORTS

Harm D. Post
Directeur

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 9 november 2012 Nummer: 7444/JS/IdG

Projectnr: 3724 Budget:

Voor akkoord		Datum	Paraaf
Opsteller	J. Stokroos	19-10-2012	
Directeur	H.D. Post	19-10-2012	

Onderwerp: Investeringsvoorstel betreffende project : Eemshaven Zuid - Oost

Aan u ligt voor een investeringsvoorstel tot uitbreiding van de Eemshaven in zuidoostelijke richting. Met dit project is een budget gemoeid van € 54,3 mln.. Verdere uitvoering van het project zal gefaseerd ter hand worden genomen. Het terrein, groot bruto 181 ha., zal worden ingericht voor energie- en datagerelateerde activiteiten. Ter dekking van mogelijke risico's zal de uitvoering niet eerder ter hand worden genomen dan nadat het eerste contract met een vestigende partij is getekend. Tevens dienen contractpartijen zekerheden te stellen alvorens tot aankoop van gronden zal worden overgegaan. Momenteel worden onderhandelingen gevoerd met twee marktpartijen (met de codenamen Saturn en Orange). Deze marktpartijen hebben behoefte aan een terrein ter grootte van 20 tot 40 hectare. Saturn zal naar verwachting nog dit jaar als eerste een locatiebesluit nemen en over circa één jaar Orange. Er zijn twee exploitatiemodellen uitgewerkt die beide voldoen aan de rendementscriteria.

Onderliggende documentatie, waarnaar ook in deze voordracht wordt verwezen, wordt het Algemeen Bestuur in verband met de commercieel gevoelige informatie, vertrouwelijk ter hand gesteld.

Met de verwachting dat binnen de komende 10 jaren de Eemshaven uitverkocht zal zijn is het visiedocument – Eemshaven Zuid - Oost in 2010 opgesteld. Deze visie is voorgelegd aan de Provincie en de gemeente Eemshaven. Het document is vervolgens vastgesteld binnen de gemeenteraad van Eemshaven en in januari 2011 gebruikt als achtergrond voor de partiële herziening (aanwijzing zoekgebied van 45 hectare) op het Provinciaal Omgevings Plan (POP). Aanleiding voor de wijziging op het POP is de mogelijkheid om via een verkorte procedure een grootschalig datacenter te kunnen faciliteren.

Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met de grondeigenaren in het uitbreidingsgebied om de aankoopmogelijkheden te inventariseren. Redenen hiervoor waren destijds de tijdsdruk van Orange en om te voorkomen dat, door in de openbaarheid brengen van het visiedocument, projectontwikkelaars strategische posities in zouden gaan nemen in het gebied.

Mede gelet op het feit dat op vele bedrijventerreinen in de provincie ruimte is, is de beoogde ontwikkeling van Eemshaven Zuid-Oost aan een second opinion onderworpen. Deloitte Financial Advisory B.V. (Deloitte) heeft de second opinion uitgevoerd. Deloitte heeft gekeken naar consistentie van getallen, de exploitatie opzet, fasering & grondverwerving, risicobeheersing, aanbestedingsrechtelijke aspecten en de mogelijkheid van staatsteun. Daarnaast is Deloitte gevraagd, gelet op haar wereldwijde advisering bij locatie selectie voor datacenters, een marktanalyse uit te voeren. Deloitte onderschrijft de keuze om tot deze uitbreiding over te gaan op basis van hun onderzoek en geeft een aantal aanbevelingen ter verbetering van de onderbouwing.

Op aanbeveling van Deloitte heeft Groningen Seaports DTZ Zadelhoff (DTZ) opdracht gegeven een aanvullende taxatie uit te voeren op de uitgifte- en aankoopwaarden van de gronden. De uitkomsten hiervan onderbouwen de uitgangspunten van de investering.

Op basis van alle voorliggende documenten stellen wij u voor om een positief besluit te nemen over de uitbreiding van de Eemshaven in drie fasen. Voor elk van de fasen is een exact inzicht beschikbaar betreffende omschrijving, aankoopkosten, civieltechnische kosten, bruto en netto uitgeefbare terreinen, rendementen etc.. Tevens zijn er twee exploitatiemodellen uitgewerkt. De ene variant is de meest waarschijnlijke, waarbij Saturn zich als eerste vestigt en de andere terreinen per fase worden aangekocht en uitgegeven. De andere variant is dat Saturn en Orange zich kort na elkaar vestigen en de andere terreinen daarna eveneens worden aangekocht en uitgegeven. De varianten voldoen aan de door het Algemeen Bestuur vastgestelde rendementseisen.

Uitkomsten rendementseisen scenario Saturn & Orange:

	NCW	IR	TP
fase 1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
fase 1 + 2	€ 1.288.771-	< 0%	-
fase 1 + 2 + 3	€ 12.130.973	9,54%	18
fase 1 + 2 + 3 + 4	€ 15.951.277	8,51%	26

Uitkomsten rendementseisen scenario Saturn:

	NCW	IR	TP
fase 1a	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
fase 1a/b	€ 1.538.388-	2,13%	-
fase 1a/b + 2a	€ 3.129.060	5,71%	33 jaar
fase 1a/b + 2a + 2b	€ 1 4.842.689	7,83%	24 jaar
fase 1a/b + 2a + 2b + 3	€ 1 7.206.255	7,57%	30 jaar

De exacte onderbouwing van deze uitkomsten is in de vertrouwelijke documentatie opgenomen.

Op bestuurlijk niveau is in december 2011 gekozen voor een duurzame en ruimtelijke inpassing van het uitbreidingsgebied. Het bestemmingsplan ligt inmiddels ter inzage, tot nu toe zonder inspraakreacties. Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen heeft in een principe uitspraak besloten ontheffing te verlenen om het zoekgebied met nog 40 hectare uit te breiden om eventueel ook Saturn te kunnen faciliteren.

Het voorliggend beslisdocument ziet toe op een totale investering van € 54,3 miljoen. Het project gaat uit van eerst een contract alvorens tot investeringen wordt overgegaan. Gekozen is voor twee scenario's waarbij alleen Saturn resp. Saturn en Orange besluiten tot een investering in het uitbreidingsgebied. Zoals genoemd gaat het project uit van een gefaseerde aanpak, waarbij aan vestigende partijen in contractonderhandelingen (bank)garanties zullen worden gevraagd om geen financiële risico's te lopen. Tevens geldt als voorwaarde voor verdere invulling van het terrein dat alleen energie- en data gerelateerde bedrijvigheid zich op dit terrein kan vestigen.

Voorstel:

1. Tot investering in de uitbreiding Eemshaven Zuid Oost;
2. Tot het beschikbaar stellen van een werkbudget voor onderhavig project van € 54,3 miljoen;
3. Verleent de directeur mandaat tot het aangaan van verplichtingen tot € 15 mln. binnen het in het tweede lid gestelde budget;
4. Verleent het Dagelijks Bestuur mandaat tot het aangaan van verplichtingen boven € 15 mln. binnen het in het tweede lid gestelde budget;
5. Verleent het Dagelijks Bestuur mandaat tot het verkopen, in erfpacht uitgeven, verhuren of op andere wijze ingebruik geven van onroerende zaken tot een totale terrein grootte van 41 ha. per transactie.
6. De directie op te dragen per kwartaal inhoudelijk aan het Dagelijks Bestuur te rapporteren over de voortgang van het investeringsproject uitbreiding Eemshaven Zuid Oost ;
7. De directie op te dragen per halfjaar in hoofdlijnen aan het Algemeen Bestuur te rapporteren over de voortgang van het investeringsproject uitbreiding Eemshaven Zuid Oost.

Voorwaarden:

Inkomsten	Minimaal één contract met een eerste klant.
Financieel	<i>In het MIP 2012-2016 is geen rekening gehouden met deze investering.</i>
Mandaat	<i>AB (besluitvorming))</i>

ONDERNEMINGSRAAD GRONINGEN SEAPORTS

Secretariaat:

Postbus 20004
9930 PA Delfzijl
Tel.: 0596-640400

Ons kenmerk: 2012OR0015

Delfzijl, 5 oktober 2012

Geachte heer Post,

De ondernemingsraad heeft uw adviesaanvraag ontvangen inzake uitbreiding bedrijventerrein Eemshaven met een gebied van ca. 180 ha aan de Zuid Oostkant van het huidige beheersgebied. Daarnaast zijn de plannen in meerdere sessies toegelicht, zowel inhoudelijk als financieel. Tenslotte heeft de ondernemingsraad kennis genomen van de Analyse exploitatieopzet Eemshaven Zuidoost, zoals uitgevoerd door Deloitte.

Op basis van deze stukken en toelichtingen adviseert de ondernemingsraad positief inzake de uitbreiding van het bedrijventerrein in de Eemshaven.

Hierbij plaatst de ondernemingsraad de volgende kanttekeningen:

- maak per fase inzichtelijk welke financiële risico's er gelopen worden indien de gronduitgifte achterblijft bij de verwachtingen en welke maatregelen genomen kunnen worden om deze risico's te beperken;
- geef duidelijk aan op welke wijze de negatieve invloed van in eerste instantie ca. € 300.000,- (buiten de jaren waarin incidentele opbrengsten worden geboekt) op de exploitatie opgevangen wordt in de begroting.

Tenslotte vraagt de ondernemingsraad zich wanneer er besluitvorming plaatsvindt over de aanbevelingen uit de analyse van Deloitte en hoe deze verwerkt wordt in het uiteindelijke plan.

Met vriendelijke groet,

H. Blaauw,
plaatsvervangend voorzitter ondernemingsraad.

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering: 9 november 2012

Nummer: 7425/RG/KO

Voor akkoord

Afdeling Staf: R.O. Genee

Directeur: H.D. Post

Datum

18 oktober 2012

18 oktober 2012

Paraaf

Onderwerp: Havenvisie 2030

Afgelopen jaar is gewerkt aan een lange termijnvisie voor de havens en industriegebieden van Groningen Seaports. Hiervoor heeft intensieve consultatie van belangrijke stakeholders plaatsgevonden en onderzoek naar huidige sectoren, trends en ontwikkelingen, concurrentie en kansen, sterkten en zwakten. De conceptvisie is op 29 augustus jongstleden voorgelegd aan de stakeholders. Tijdens die bijeenkomst is de visie met tevredenheid omarmd.

De Havenvisie 2030 is besproken met de Ondernemingsraad. De Ondernemingsraad heeft deze positief ontvangen en heeft aangegeven dit in een formele reactie aan het Algemeen Bestuur vast te zullen leggen.

De Havenvisie 2030 is een bouwsteen voor de Ontwikkelingsvisie Eemsdelta en de eindversie dient daarom formeel te worden aangeboden aan de stuurgroep Ontwikkelingsvisie Eemsdelta.

De Havenvisie 2030 vormt de basis voor het businessplan 2013-2017 en uiteraard volgende jaren.

Voorstel:

Het Algemeen Bestuur wordt gevraagd over te gaan tot het vaststellen van de Havenvisie 2030.

Voorwaarden:

Financieel: -

Mandaat: AB (besluitvorming)

Bijlage: Havenvisie 2030

HAVENVISIE 2030
GRONINGEN SEAPORTS

ECONOMISCHE GROEI = GROEN

DOEN

SAMENWERKEN

KENNIS

LEEFOMGEVING

GROEI

Doen is Groen!

Duurzame energie

Per jaar wordt door Groningen Seaports 2.100.000 kwh gebruikt voor de openbare verlichting, walstroomaansluitingen, het kantoor van Groningen Seaports, camera bewaking etc. Groningen Seaports heeft een contract voor levering van energie uit 100% hernieuwbare bronnen. Hernieuwbare energie bespaart per kilowatt 443 gram CO₂. Per jaar besparen we hiermee 9.303 ton CO₂.

Voorwoord

Economische Groei = Groen is de titel van de Havenvisie 2030 van Groningen Seaports. Waarom een havenvisie? Heel eenvoudig. Zonder visie is er geen toekomst. Zonder toekomst is er geen perspectief. En als er iets is wat de Eemsdelta, het beheersgebied van Groningen Seaports, heeft dan is dat perspectief! Perspectief in het bijzonder als het gaat om groene economische groei. In 2030 is de Eemshaven bijvoorbeeld Energy-en dataport van Noordwest-Europa en is Delfzijl hét toonaangevend cluster waar chemie sterk is vergroend (de bio-based economy voor chemie en recycling). Vanaf nu tot en met 2030 zal de 'oude economie' in het beheersgebied van Groningen Seaports een ware transitie ondergaan naar een circulaire economie. Hernieuwbare grondstoffen, co-siting, closed-loop clusters, social return, clustervormingen, het provinciale project 'Economie en Ecologie', cradle-to cradle... voorbeelden van initiatieven die ons bewust maken van het feit dat fossiele brandstoffen uitgeput raken en de hoeveelheid afval die we met z'n allen produceren niet langer te behappen is voor onze planeet. We zullen hoe dan ook naar andere oplossingen moeten zoeken. Daarbij moeten we ons realiseren dat de huidige economische stagnatie in Europa tot andere initiatieven moet gaan leiden om groei weer mogelijk te maken. Tel daar aan de andere kant de explosieve economische groei van de z.g. BRIC -landen bij, dan zullen we dus andere wegen moeten inslaan om te komen tot een betere balans. De ontwikkeling van een visie is geen eenvoudige zaak. De complexiteit wordt bepaald door de vele onzekerheden op lange termijn. Ook de diversiteit van alle betrokken partijen maakt het niet eenvoudig een eenduidige visie te ontwikkelen.

Om recht te doen aan het complexe karakter is een professioneel proces ingezet dat heeft geleid tot deze visie. Het verkrijgen van draagvlak, robuustheid en een concrete ontwikkelagenda staan hierin centraal. Het draagvlak is verkregen door ruim 150 stakeholders te betrekken bij de Havenvisie 2030. Robuustheid door het uitvoeren van een grondige analyse met als resultaat een concrete ontwikkelagenda vanaf nu tot en met 2030 waarin de inzet en acties van Groningen Seaports en andere spelers zijn vastgelegd met als rode draad; Doen is Groen! Als Groningen Seaports begrijpen we heel goed dat wij het niet alleen kunnen. We hebben de stakeholders, de provincie, de gemeenten, de chemische bedrijven, de energiebedrijven, het MKB, kennisinstellingen en last but not least de inwoners van de Eemsdelta nodig om deze groei te kunnen realiseren. De groene groei natuurlijk, waarbij wij met onszelf de afspraak hebben gemaakt dat we niet willen groeien ten koste van ons Werelderfgoed, de Waddenzee. Nee, alle groei-initiatieven worden ontwikkeld met behoud van het estuarium. Met behoud van een prettige en gezonde leefomgeving in de Eemsdelta. Want de economische groei die wij voorstaan is groen en gericht op verbetering van de environmental footprint. U kunt op Groningen Seaports rekenen als stimulator, initiator en facilitator. Laten we echter één ding met elkaar afspreken. We doen het samen. We kunnen dan én economische groene groei realiseren én kunnen we met elkaar werken aan een betere wereld, hier in de Eemsdelta en daarbuiten. Ik nodig u allen uit onder het motto van deze Havenvisie 2030: Doen is Groen!

Harm Post

Directeur Groningen Seaports

HAVENVISIE 2030
GRONINGEN SEAPORTS

Kennis is kracht.

Kennis

Duurzame economische groei.

Groei

Doen is groen.

Doen!

Maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Leefomgeving

Hechte samenwerking en slimme netwerken.

Samenwerken

Economische Groei = Groen

De Eemsdelta is in 2030 het belangrijkste groene haven- en industriegebied van Noord-Nederland.

Groningen Seaports zet in op de groeisectoren Energie en Data in de Eemshaven, en de Biobased Economy voor Chemie en Recycling in Delfzijl. Hierbij is aansluiting gevonden op de Ontwikkelingsvisie Eemsdelta van de provincie Groningen, de Visie op de economische ontwikkeling van de DEAL gemeenten (Delfzijl, Eemsmond,

Appingedam, Loppersum) en het topsectorenbeleid van de rijksoverheid. Door de krachtige verbinding van Energy en Dataport Eemshaven met het Biobased chemie- en recyclecluster in Delfzijl is in 2030 een efficiënte en concurrerende groene industriehaven ontstaan. Overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties werken nauw samen. Daardoor is de omslag naar een innovatieve Biobased Economy gemaakt. De

regionale arbeidsmarkt sluit aan bij de vraag naar kennis, techniek en menskracht. De Eemsdelta is aantrekkelijk voor bedrijven door de uitstekende bereikbaarheid, de kwaliteit van de leefomgeving en de ligging aan Werelderfgoed Waddenzee. De leefomgeving en het landschap scheppen verplichtingen. De inwoners van de Eemsdelta wonen en werken veilig en gezond in het gebied. Het is schoon en aantrekkelijk ten opzichte van de rest van Nederland.

De doelstellingen voor 2030

- Toegevoegde waarde
- Overslag
- Scheepvaart
- Directe werkgelegenheid
- Indirecte werkgelegenheid
- CO₂ uitstoot
- Hergebruik Restwarmte
- Ruimtebehoefte

2012

- 814 miljoen
- 5.346
- 10.725
- 100% in 2015
- Beperkt
- Beschikbaar 497 hectare in Delfzijl, 265 hectare in de Eemshaven

2020

- 150%
- Tot 2020: + 10% per jaar
- Tot 2020: + 5% per jaar
- 110%
- 110%
- 80% t.o.v. 2015

2030

- 200%
- 2020 - 2030: + 5% per jaar
- 2020 - 2030: + 2% per jaar
- 120%
- 120%
- 60% t.o.v. 2015
- 50% t.o.v. 2012

Visie op Energy en Dataport Eemshaven

De Eemshaven functioneert in 2030 als energie en datahub voor Noordwest-Europa. Zij is een essentiële schakel in het noordwest Europees netwerk voor elektriciteits- en datavoorziening door de effectieve en betrouwbare combinatie van 2 knooppunten: intelligente energievoorziening en internationale communicatie en gegevensopslag. Er wordt optimaal gebruik gemaakt van de synergie-mogelijkheden tussen de Eemshaven en Delfzijl. Efficiëntie en vergroening in de beide havens is mede tot stand gekomen door de diepzeetoegang naar de Eemshaven en optimale infrastructurele en logistieke verbindingen. In 2030 is de Eemshaven een goed geoutilleerde off shore windcluster voor windparken op de Noordzee op de grens van het Nederlands en Duits continentaal plat.

Visie op Biobased Economy voor Chemie en Recycling in Delfzijl

In 2030 is de omslag naar een economie gebaseerd op hergebruik in volle gang. Delfzijl is het toonaangevend cluster waar chemie sterk is vergroend. Dankzij onderzoek en mogelijkheden om te experimenteren zijn de chemische producten voor een groot deel gebaseerd op biologische en hernieuwbare grondstoffen. In 2030 heeft de reststoffenverwerking geleid tot een duurzame en groene grondstoffenmarkt met een regionale en (inter)nationale afzet. Daarmee is een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de op- en overslag van biomassa. De belangrijkste acties zijn:

A. GROEI

1. Inzetten op clustervorming binnen en tussen sectoren
 - Ontwikkelen Eemshaven Zuidoost zodat de Eemshaven al in 2020 dé vestigingplaats voor datacenters is in Noordwest-Europa is.
 - Ontwikkelen van industriële clusters waarin integraal ruimte is voor reststoffenverwerking. De zuidzijde Oosterhorn in Delfzijl wordt daarvoor ingericht.
 - Het offshore windcluster van Noordwest-Europa is tot stand gekomen door tijdige realisatie van een heli-port en de ontwikkeling van de Beatrixhaven in 2015.
 - In samenwerking met partners in de Eemsdelta wordt

substantieel geïnvesteerd in het aantrekken van MKB-bedrijven.

2. Intensiveren huidige ruimte
 - Investeren in het aantrekken van logistieke stromen.
 - Realiseren van kadecapaciteit voor de binnenvaart en zeevaart, zoals het ontwikkelen van de Oterdummer-driehoek en zuidzijde Oosterhorn; beide gelegen in de haven van Delfzijl.
 - Bijdrage aan de Bedrijventerreinvisie Eemsdeltaregio ten behoeve van de herpositionering van MKB bedrijventerreinen.
3. Verbeteren en vergroenen bereikbaarheid
 - Wensenlijst infrastructuur:
 - Vaarwegverruiming Eemshaven;
 - Verdubbeling N33 tot Delfzijl;
 - Oostboog spoorlijn Veendam;
 - Verdubbeling N46 Groningen-Eemshaven;
 - Goederenspoorlijn Delfzijl-Veendam;
 - Verlengen zeesluis Delfzijl;
 - Personenvervoer spoorlijn Eemshaven;
 - Buizenzone Eemshaven-Delfzijl;
 - Veerverbinding Delfzijl-Knock.
 - Groningen Seaports bevordert schone scheepvaart door het verder uitbouwen van betoningsbeleid in havengeldtarieven.
 - In 2030 zijn alle kades van Groningen Seaports voorzien van walstroom en is er voldoende LNG bunkercapaciteit voor zeeschepen en binnenvaart.
 - Een leidende rol van Groningen Seaports in de ontwikkeling van, en het investeren in de infrastructuur voor openbare utiliteiten (perslucht, stikstof, elektriciteit, CO₂, restwarmte, stoom- en industriewater) in principe op basis van een sluitende businesscase.

B. LEEFOMGEVING

- Verbeteren environmental footprint.
- Werken aan de mogelijkheden voor bijdrage aan de ecologische verbetering van het Eems-Dollard estuarium.
- Groningen Seaports werkt in het kader van het provinciale project 'Economie en Ecologie' in balans samen met overheden, bedrijfsleven en natuur- en milieuorganisaties aan een milieu-informatiesysteem en een routekaart voor verlaging van emissies in de Eemsdelta.

- In 2030 wordt 50% van de restwarmte op de industrieterreinen hergebruikt.
- Doelstelling voor de CO₂ reductie in de haven- en industriegebieden is: CO₂ 2015 = 100 naar CO₂ 2020 = 80 naar CO₂ 2030 = 60.

C. KENNIS

- In 2015 is 'Brainwierde Weiwerd' gereed voor de vestiging van startende ondernemers.
- Groningen Seaports blijft nauw samenwerken met kennis- en onderwijsinstellingen in de regio.
- Behouden en ontwikkelen we de technische beroepsbevolking, onder meer door samen te werken met het Seaports Xperience Center.
- Nauwe samenwerking met de haven van Rotterdam en Nedersachsen-ports met als doel onderdeel te worden van hun internationaal netwerk op alle fronten, waaronder kennisuitwisseling.

D. SAMENWERKEN

- Nauwe samenwerking binnen de Brancheorganisaties Zeehavens met de havens van Rotterdam, Amsterdam en Zeeland.
- Intensiveren van de samenwerking binnen de Noordelijke Havenalliantie met de havens van Den Helder, Harlingen en Lauwersoog gericht op de ontwikkeling van gezamenlijke Waddenfondsprojecten.
- Intensiveren van de samenwerking met de haven van Lauwersoog.
- Uitbreiden van de samenwerking met Nedersachsen Ports.
- Intensiveren samenwerking (inter)nationale netwerken en partners in de logistieke keten.

E. DOEN!

- Groningen Seaports sluit aan bij Eemsdelta Green voor duurzaamheidsacties.
- Permanente verbetering van de milieu- en duurzaamheidsprestaties door 2 jaarlijkse uitvoeringsprogramma Ecoports.
- Behouden van het principe om 100% duurzaam in te kopen en LCC (Life Cycle Cost) toe te passen in eigen projecten.

Inhoudsopgave

Voorwoord	03
Economische Groei = Groen	05
Inhoudsopgave	07
Waarom een havenvisie?	08
• Gevolgde aanpak	10
Het vertrekpunt: de situatie in 2012	12
• Introductie Groningen Seaports	13
• Beheersgebied Groningen Seaports in cijfers	14
• Huidige bedrijvigheid en recente ontwikkelingen	15
• Concurrentie en kansen	18
De visie op 2030	26
• Economische Groei = Groen	27
• A. Economische Groei	28
• B. Leefomgeving	32
• C. Kennis	34
• D. Samenwerken	36
• E. Doen!	37
Perspectief voor Groningen Seaports	38
Bijlagen	40
1 Ontwikkelagenda Economische Groei = Groen	40
2 Samenvatting op hoofdlijnen huidige situatie sectoren, trends, concurrentie, visie en doen	44
3 De omgeving richting 2030 en haar onzekerheden	48
4 Een overzicht van de bronnen	60
5 Lijst met participanten	62

Doen is Groen!

Elektrisch rijden is stiller en beter voor het klimaat

Groningen Seaports schakelt over op elektrisch rijden. De eerste auto's zijn in het voorjaar 2012 in gebruik genomen. Dit zorgt voor minder CO₂ uitstoot en is beter voor het klimaat. In de havens worden de komende jaren meer elektrische laadpalen geplaatst om het elektrisch rijden te stimuleren. Ook een voordeel: het verkeer in de havens wordt stiller.

Waarom

een havenvisie?

Groningen Seaports voert het beheer over de twee zeehavens Eemshaven en Delfzijl en de aangrenzende industriegebieden in de provincie Groningen. Tevens omvat het beheersgebied van Groningen Seaports de twee binnenhavens, de Farmsumerhaven en de Oosterhornhaven. Verder voert Groningen Seaports het strategisch management en beheer over het Bedrijvenpark Fivelpoort en de railterminal Groningen Railport in Veendam. Het beheersgebied grenst voor een belangrijk deel aan het werelderfgoed Waddenzee en het Eems-Dollard estuarium. De unieke ligging van het gebied, de leefomgeving en het economisch belang ervan voor de regio Noordoost-Groningen, geeft Groningen Seaports een bijzondere verantwoordelijkheid.

De missie van Groningen Seaports luidt dan ook:

Groningen Seaports stimuleert op verantwoorde en duurzame wijze de economische activiteiten - en dus de werkgelegenheid - in de direct onder haar beheer dan wel regie vallende havens, bedrijventerreinen en andere logistieke knooppunten.

De ontwikkelingen van de afgelopen tien jaar in het beheersgebied geven aanleiding om een heldere richting en koers voor de toekomst te formuleren. Afgelopen jaren zijn er vele projecten gestart om de havens op een meer duurzame wijze te ontwikkelen. Voorbeelden hiervan zijn het Ecoport certificaat, het 100% duurzaam inkopen van middelen en het ecologisch beheer van de bermen en niet uitgegeven terreinen. Voor de toekomst dient dit echter gebundeld te worden in een visie die recht doet aan het principe dat de economische ontwikkeling voor de regio essentieel is, maar wel op een verantwoorde en duurzame wijze. Een visie die in harmonie met de leefomgeving en in goed overleg met de vele belanghebbenden is ontwikkeld. Vandaar dat wij een intensief proces hebben doorlopen dat heeft geleid tot deze Havenvisie 2030.

'Economische Groei = Groen!' is het motto van de visie, die richting geeft aan de groeistrategie tot 2030; de realisatie van economische groei in combinatie met de ambitie om deze op een duurzame manier tot stand te brengen.

De ambities zetten de stip op de horizon, de acties zijn verbonden met de actualiteit. In de wijze waarop wij economische groei vormgeven hebben we aandacht voor een groene strategie: de waarden voor een goed milieu waarbij het economisch en sociaal klimaat zo goed mogelijk worden beschermd en verbeterd. Wij zien onszelf als initiatiefnemer, stimulator en facilitator om economische groei op duurzame wijze tot stand te brengen. Dat gaat niet vanzelf. Wij maken daarbij gebruik van dialoog en samenwerking met alle partners.

Tot 2030 kan er veel veranderen. De visie is gebaseerd op het scenario dat de economisch groei in Noordwest-Europa doorzet en de circulaire economie daadwerkelijk van de grond komt. Wat als de werkelijkheid er mogelijk anders uitziet dan waar de visie op is gebaseerd? We hebben een uitgebreide trend en scenario analyse gemaakt ¹⁾. Twee lange termijnontwikkelingen vormen de belangrijkste onzekerheden voor onze visie. De onvoorspelbare economische ontwikkeling (Groeit of stagneert de Europese economie?) en de onzekere economische richting (Blijven fossiele grondstoffen de economie domineren of spelen hernieuwbare grondstoffen een belangrijke rol?). Met de huidige economische situatie in Europa is een voorspelling onmogelijk. Hoe deze ontwikkelingen uitpakken, heeft vanzelfsprekend een zeer grote impact op de toekomst van de havens en industrie, de totale investeringsruimte en het groeipotentieel voor het beheersgebied in termen van industriële

productie en overslag. Afhankelijk van factoren als economische trends en grondstof en brandstofkosten, zou de realisatie van de Havenvisie 2030 in mate en karakter van de groei een andere invulling kunnen krijgen. Wij zijn er van overtuigd dat de economie gebaseerd op hernieuwbare grondstoffen de duurzame toekomst is, met marktwaarde. Wij willen daar met deze Havenvisie 2030 op anticiperen. Flexibel kunnen inspelen op veranderende economische omstandigheden, trendverschuivingen en maatschappelijke context draagt bij aan het succes. De Havenvisie 2030 is een strategisch document. In de ontwikkelagenda bij deze Havenvisie 2030 zijn acties opgenomen die worden vertaald in de jaarlijkse uitvoeringsagenda.

De Havenvisie 2030 is tot stand gekomen na consultatie van overheden, klanten, bedrijfsleven, belangenorganisaties en kennisinstellingen.

Lezers met weinig tijd kunnen volstaan met de kern, die te vinden is in hoofdstuk 'De visie op 2030' en bijlage 1 ontwikkelagenda.

¹⁾ Een zeer uitgebreide trend en scenarioanalyse is opgenomen in bijlage 3.

Gevolgte aanpak

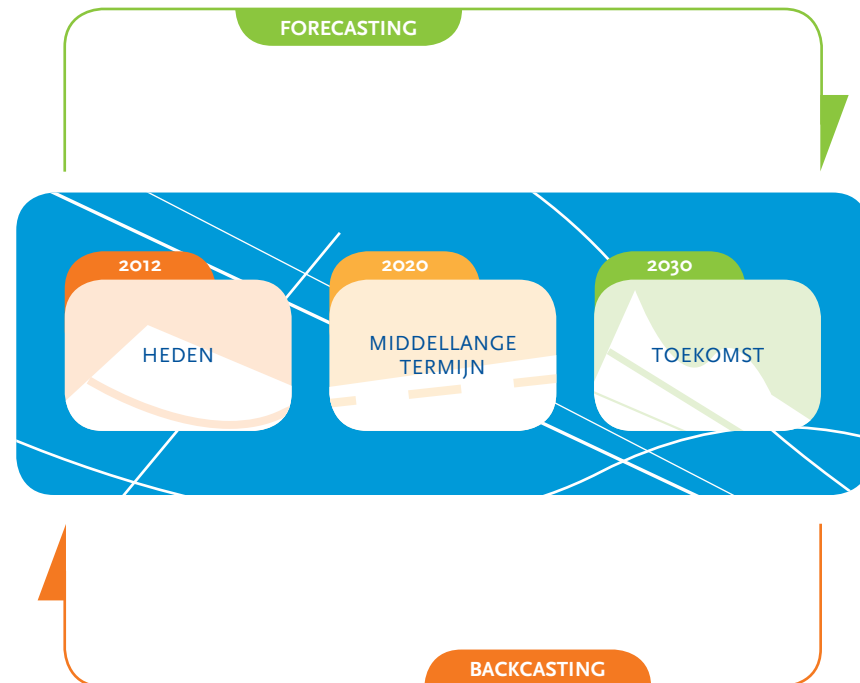
Het maken van een visie voor 2030 is geen eenvoudige opgave. De complexiteit wordt enerzijds bepaald door het vertalen van onzekere lange termijn ontwikkelingen (tot 2030) in een robuuste visie. Anderzijds draagt ook de veelheid aan stakeholders met verschillende perspectieven bij aan de complexiteit. Om recht te doen aan dit complexe karakter is een professioneel proces opgezet. Het verkrijgen van draagvlak, robuustheid en een concrete ontwikkelagenda staan hierin centraal.

Het draagvlak van de visie is getoetst door vele belanghebbenden te laten participeren bij het opstellen van de Havenvisie 2030. Wat zien stakeholders als wensbeeld voor de ontwikkeling van Groningen Seaports en het beheersgebied in 2030? Om dit te bepalen zijn ruim 150 stakeholders betrokken bij de totstandkoming van de Havenvisie 2030. Deze vele belanghebbenden vertegenwoordigen een brede variëteit aan perspectieven, zoals belangenorganisaties, overheden, omwonenden, kennisinstututen en het in de Groninger zeehavens actieve bedrijfsleven.

De robuustheid van de visie is getoetst door het uitvoeren van een grondige analyse. Ten eerste door te kijken naar de karakteristieken van het beheersgebied en Groningen Seaports en te bepalen wat daarbij de sterke en zwakke punten zijn. Ten tweede door een breed onderzoek ²⁾ uit te voeren naar relevante trends en ontwikkelingen op de middellange en lange termijn. Op basis van deze analyse zijn de belangrijkste onzekerheden bepaald en zijn vier mogelijke scenario's geformuleerd voor de toekomst van de havens in 2030. Door de visie in het licht van die scenario's te bezien, kan een inschatting worden gemaakt of de Havenvisie 2030 van Groningen Seaports robuust is voor de voor de toekomst geldende onzekerheden.

De Havenvisie 2030 vormt hierdoor tevens de basis om voor de periode tot 2030 een kansrijke en verantwoorde ontwikkelagenda te formuleren. Deze ontwikkelagenda (zie bijlage 1) beschrijft de inzet en acties die van Groningen Seaports en andere spelers worden gevraagd om de gewenste toekomst te realiseren. De rode draad voor die gewenste toekomst is groen.

²⁾ In dit bronnenonderzoek werden circa 75 bronnen en ruim 150 stakeholders geraadpleegd. Voor resultaten van de scenarioanalyse zie bijlage 3, voor een overzicht van de bronnen zie bijlage 4 en voor een lijst met participanten zie bijlage 5.

Doen is Groen!

Groningen Railport

Groningen Railport is de op één na grootste inland railterminal in Nederland en trimodaal ontsloten aan spoor, water en weg. We intensiveren samenwerking (inter)nationale netwerken en partners in de logistieke keten en zetten in op aansluiting met het Duitse spoorwegnet via de aanleg van de Oostboog. Met het aantrekken van ladingstromen van Rotterdam naar Duitsland en vice versa worden naast economische doelstellingen ook verkeers- en milieuknelpunten opgelost omdat vervoer van de weg naar water en spoor wordt bevorderd.

Het vertrekpunt: de situatie in 2012

Doen is Groen!

Vogelvriendelijke én energiezuinige verlichting

De Waddenzee is een belangrijke pleisterplaats voor allerlei trekvogels. Het teljaar 2011 leverde ruim 1 miljoen vogels op in en rond de Eemshaven. Bekend is dat verlichting trekvogels in verwarring kan brengen. Speciale groene verlichting heeft op trekvogels geen nadelige effecten. Groningen Seaports heeft een verlichtingsplan gemaakt. Nu hebben we ongeveer 1.000 lichtmasten met een energiegebruik van 312.000 kwh per jaar. Dit gaat de aankomende jaren fors naar beneden. Naast veilige en efficiënte verlichting zal bij nieuwplaatsing en vervanging zoveel mogelijk vogelvriendelijke en energiezuinige groene verlichting worden toegepast in de Eemshaven. In de haven van Delfzijl passen we uitsluitend energiezuinige verlichting toe. Hier foerageren namelijk vleermuizen en die houden niet van groen licht.

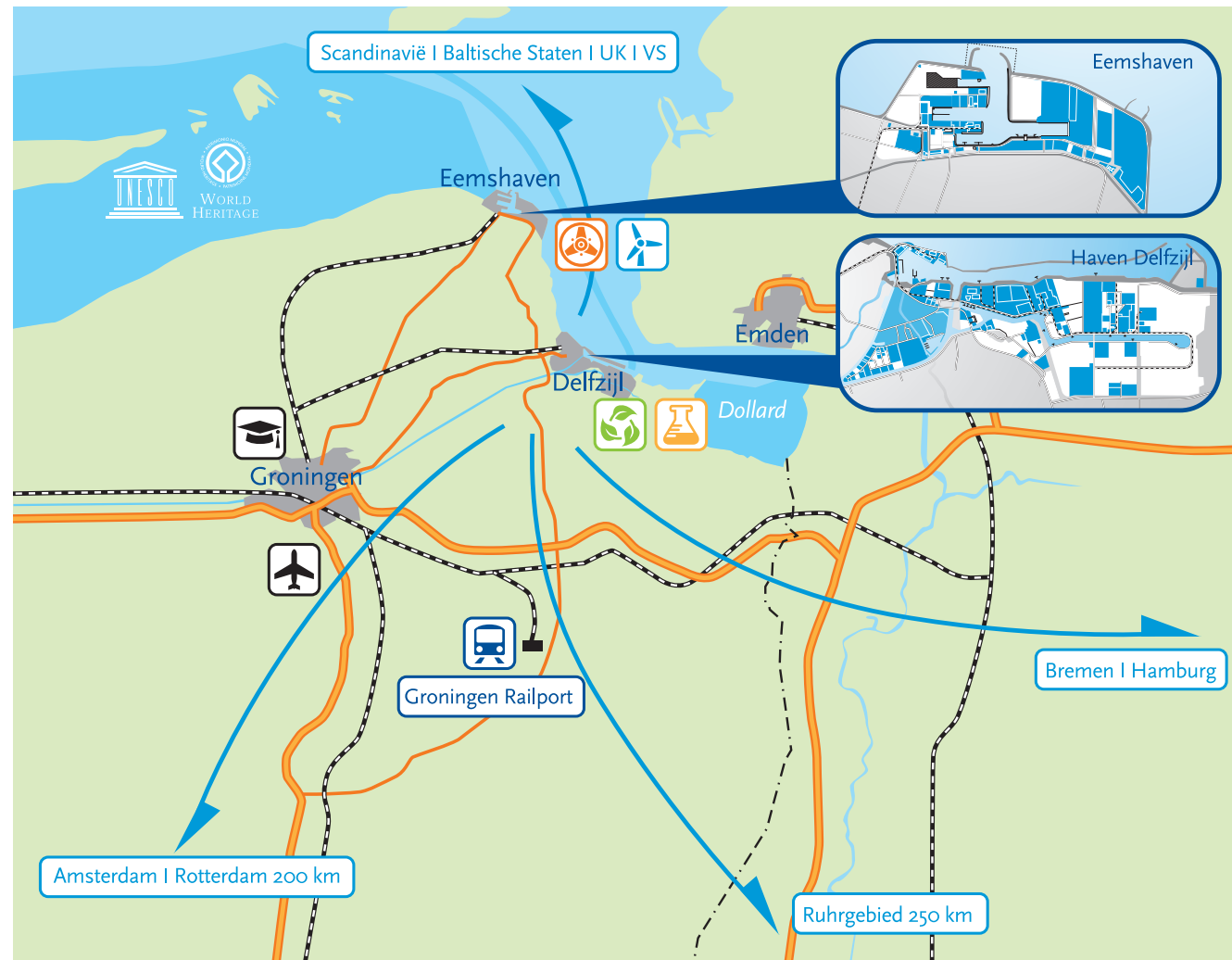

Introductie Groningen Seaports

Groningen Seaports voert het management en beheer over de haven van Delfzijl, de Eemshaven en aangrenzende industrieterreinen, de binnenhavens Farmsumerhaven, Oosterhornhaven en Bedrijventerrein Fivelpoort. Daarnaast voeren wij het management en beheer over de op één na grootste inland railterminal in Veendam: Groningen Railport. Groningen Railport is hiervan tevens grootaandeelhouder.

In totaal beheren wij circa 2.600 hectare, waarvan 1.550 hectare industriegrond. De rest zijn havenbekkens en infrastructuur. In de Eemshaven is nog circa 265 hectare bedrijfsterrrein beschikbaar en in Delfzijl circa 497 hectare. Een deel van deze terreinen is in ontwikkeling of wordt in de komende jaren uitgegeven. Wat betreft de kades ligt het huidige gebruik op circa 20%.

Dit betekent dat wij nog ruime mogelijkheden hebben voor zowel toename van logistieke ladingstromen als droge bedrijventerreinen.

Overzichtskartaat beheersgebied Groningen Seaports

Beheersgebied Groningen Seaports in cijfers

Eemshaven

- Overslag 2.754.000 ton
- Oppervlakte: 1.129 hectare
- Netto beschikbaar: 180 hectare
- Kadelenkte Julianahaven: 2.200 meter
- Kadelenkte Beatrixhaven: 700 meter (2014 1.400 meter)
- Kadelenkte Wilhelminahaven: 1.250 meter
- Kadelenkte Emmahaven 150 meter
- Huidige scheepsdiepgang: circa 11 meter
- Toekomstige scheepsdiepgang: 14 meter
- Multimodale toegankelijkheid
- Milieuzonering: categorie 1-5

Delfzijl

- Overslag 4.868.000 ton
- Oppervlakte: 1.469 hectare
- Netto beschikbaar: 420 hectare
- Lengte Handelskade: 850 meter
- Lengte Farmsumerhaven (binnenvaart) 940 meter
- Diepgang zeehaven: 9 meter
- Diepgang binnenhavens: 5 meter
- Multimodale toegankelijkheid
- Tankcleaning faciliteit
- (Tank)opslag capaciteit
- Milieuzonering: categorie 1-5

Groningen Railport

- Oppervlakte: 44 hectare
- Rail terminal: 14 hectare
- Vier 750-meter lange shuttle tracks
- Overslagloods van 3.000 m²
- Binnenvaartkade: 130 meter voor schepen tot 1.200 ton
- Depotcapaciteit voor 2.000 containers
- 90.000 m² overdekte opslagcapaciteit
- Facilitair centrum voor kantoorfuncties

Fivelpoort

- Oppervlakte: 45 hectare
- Netto beschikbaar: 22 hectare
- Milieuzonering: categorie 1-3

Groningen Seaports 2010 totaal

- Directe toegevoegde waarde: 814 miljoen euro
- Indirecte toegevoegde waarde: 495 miljoen euro
- Directe werkgelegenheid: 5.346 mensen
- Indirecte werkgelegenheid: 10.725 mensen
- Recente investeringen bedrijfsleven: 6 miljard
- Aantal bedrijven: 160
- Totale beheersgebied: 2.598 hectare

Bron: jaarverslag Groningen Seaports 2010/Havenmonitor 2010 RHV.

In 2010 bedroeg de werkgelegenheid 5.400 directe arbeidsplaatsen en nog eens 11.000 indirecte arbeidsplaatsen. De havens en industrie in de Eemshaven en Delfzijl leveren daarmee een bijdrage van circa 6% aan de beroepsbevolking van de provincie Groningen ³⁾. De toegevoegde waarde van Groningen Seaports bedroeg in 2010 circa 1,3 miljard euro ⁴⁾, waarvan circa 800 miljoen euro directe toegevoegde waarde en circa 500 miljoen euro indirecte toegevoegde waarde. Naast de vaste toegevoegde waarde per jaar is er de laatste jaren voor circa 6 miljard euro geïnvesteerd in de Eemshaven. Het beheersgebied is hiermee, naast de stad Groningen, een belangrijke economische motor voor Noord-Nederland.

³⁾ Provinciaal centrum voor maatschappelijke ontwikkeling (2010), Weten waar we staan, Sociaal Rapport Provincie Groningen.

⁴⁾ RHV (2012), Havenmonitor 2010. De economische betekenis van de Nederlandse zeehavens.

Huidige bedrijvigheid en recente ontwikkelingen

De bedrijvigheid in het beheersgebied van Groningen Seaports heeft zich de afgelopen jaren sterk ontwikkeld. Het oorspronkelijke chemiecomplex in Delfzijl, waar circa 15% van de totale Nederlandse chemieproductie plaatsvindt, kent reeds een lange historie en vertoont een relatief stabiele doorontwikkeling. De infrastructuur in Delfzijl is in de afgelopen twee jaar volledig gerevitaliseerd. Vooral de Eemshaven is sinds 2005 volledig tot bloei gekomen.

Na de eerste bedrijfsvestigingen van Theo Pouw en Holland Malt, hebben de ontwikkelingen de laatste jaren een grote vlucht genomen. De energiecentrale van GDF/Suez (voorheen Electrabel) verkeert tegenwoordig in het gezelschap van de in aanbouw zijnde gasgestookte centrale van Nuon en de kolen/biomassa gestookte RWE-Essent centrale. Tennet heeft met haar Noorse partner (Statnett) een transformatiestation voor Noorse waterkracht stroom gebouwd. De Eemshaven fungeert daarnaast als uitvalsbasis voor de offshore windindustrie., bedoeld voor windmolenparken op het Nederlandse deel boven Schiermonnikoog maar vooral voor het Duitse deel van de Noordzee. Vopak bouwt een terminal voor strategische olieopslag en het eerste datacenter van TCN heeft zich gevestigd in de Eemshaven. Al met al is er de laatste jaren voor circa 6 miljard euro geïnvesteerd in de Eemshaven. De havens en industriegebieden zijn verworven tot grote industriële complexen met multi-modale toegankelijkheid die vooral sterk ontwikkeld zijn op de volgende sectoren: energie, chemie, logistiek en recycling.

Energie

Het opgestelde vermogen in de Eemshaven en Delfzijl is in 2012 circa 3500 MegaWatt en zal de komende jaren nog verder groeien. Nadat de huidige in aanbouw zijnde centrales in productie worden genomen, zal het uiteindelijk opgestelde vermogen ruim 9.000 MegaWatt zijn. Dat is meer dan 40% van de Nederlandse energiebehoefte. De laatste jaren vormt de Eemshaven tevens het decor van grootschalige activiteiten op het gebied van onshore- en offshore windenergie. De gerealiseerde en toekomstige ontwikkelingen in de energiesector maken het beheersgebied tot hét stopcontact van Nederland.

Factsheet Energie (totaal vermogen = 9.550 MegaWatt)

Energie-eenheden		Brandstof		Vermogen		Status													
Eemshaven	GDF/Suez centrale	Gasgestookt	Gasgestookt	2.450 MegaWatt	Actief	Eemshaven	In aanbouw												
	NUON Supermagnu (fase 1)							Poederkool	1.300 MegaWatt	In aanbouw									
	RWE-Essent										Wind	264 MegaWatt	Actief						
	Onshore windpark													Hydro	740 MegaWatt	Actief			
	Norned																Hydro	740 MegaWatt	Projectfase
	Norned 2																		
Cobra	Gas	1.200 MegaWatt	FID fase																
Eemsmond Energie				Afval	25 MegaWatt	Actief													
Delfzijl							E.ON Waste to Energy	Biomassa - hout	49 MegaWatt	In aanbouw									
							Eneco Golden Raand				Gas	530 MegaWatt	Actief						
							Delesto							Wind	60 MegaWatt	In aanbouw			
							Windpark DZ Noord												

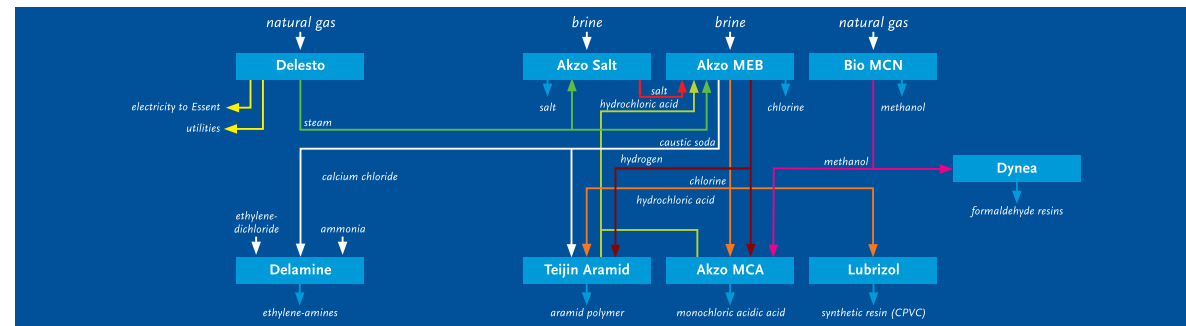
Data

De vestiging van TCN Telehouse heeft aangetoond dat de Eemshaven een aantrekkelijke locatie is voor datacenters, vooral door de nabijheid van (groene) energie en de snelle verbindingen met de Exchanges van Hamburg, Amsterdam en USA. De Eemshaven ligt in dat opzicht ideaal voor de grotere datacenters. Vanuit Amerika komt er in de Eemshaven tenslotte een trans-Atlantische kabel met een grote capaciteit aan land om snel aanzienlijke hoeveelheden data te versturen. Deze kabel staat in directe verbinding met de GnlX (Groningen Internet Exchange) en kan eenvoudig worden gekoppeld aan zowel de exchange in Amsterdam als die in Hamburg.

Chemie

Binnen de chemische industrie in Europa is Delfzijl één van de kernlocaties en een voorbeeld van industrie die op basis van lokale grondstoffen, zoals aardgas en zout, 'base chemicals' produceert, waaronder chloor, chlooralkali, soda en methanol. Met deze 'base chemicals' worden vervolgens chemische fabrieken beleverd die verderop in de keten 'special chemicals' produceren. Chemie Park Delfzijl is een klassiek voorbeeld van een chemisch cluster waarin bedrijven onderling grondstoffen uitwisselen, gezamenlijk R&D-activiteiten ontwikkelen en voorzieningen (onderhoud, beveiliging) en faciliteiten (perslucht- en stikstofleidingen, elektriciteit en stoom, logistiek) delen.

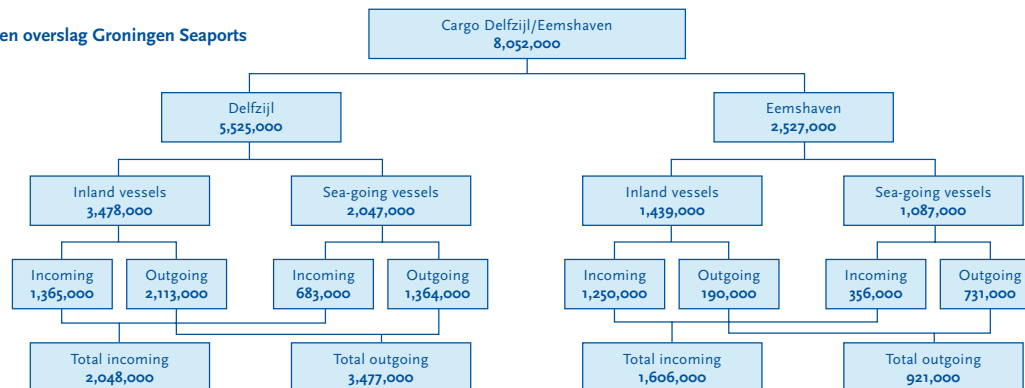
Overzicht chemie Groningen Seaports

Recycling

De actuele stand van zaken in recycling laat zich omschrijven als divers en veelzijdig. Met bedrijven binnen het beheersgebied als Theo Pouw, North Refinery, Ensartech en Qlyte beschikt Groningen Seaports over een sterke positie in de sector. E.On Energy from Waste heeft, nabij het Metal Park in Delfzijl, een 25 MegaWatt afvalverbrandingsinstallatie gebouwd. Het bedrijf produceert elektriciteit en levert tevens stoom aan een aantal bedrijven op het industrieterrein in Delfzijl. Het leidingentracé, dat bedrijven mogelijkheden biedt voor de uitwisseling van gasen zoals stikstof en perslucht, is daartoe onlangs uitgebreid met een stoomleiding. De bedrijvigheid in de sector kan dan ook worden gezien als het begin van een cluster op het gebied van afvalstoffenhergebruik.

Cijfers op- en overslag Groningen Seaports

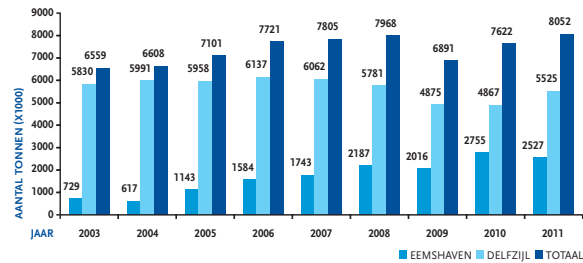

Logistiek

Groningen Seaports beheert geen traditionele doorvoerhavens. Veel van de havenoverslag betreft de in het beheersgebied aangewende grondstoffen of uitvoer van de in het beheersgebied geproduceerde stoffen. Daarnaast speelt Groningen Seaports geen rol in de wereldwijde logistieke ketens. Enerzijds door het beperkte natuurlijke consumenten achterland, anderzijds door de beperkingen in de infrastructuur (om goederen in grote volumes van en naar de haven te kunnen vervoeren). Groningen Seaports kent diverse overslagbedrijven en is mede-eigenaar van Groningen Railport in Veendam.

Groningen Railport (44 hectare oppervlakte) is één van de grotere Nederlandse railterminals. Jaarlijks worden er circa 30.000 TEU aan containers overgeslagen en het heeft een shuttledienst met Rotterdam. Groningen Railport is een trimodale terminal bereikbaar via spoor, weg en water. Er worden vooral goederen uit de landbouw, chemische industrie, en off shore windonderdelen op- en overgeslagen.

Ontwikkeling goederenoverslag 2011

Agribusiness

Van oudsher is de agrarische sector van grote betekenis voor de Groninger zeehavens. Tot de vondst van zout en gas in de Groninger bodem, in de 50-er jaren van de vorige eeuw, werd de haven van Delfzijl onder meer gebruikt voor de uitvoer van industrieproducten uit de Veenkoloniën (aardappelzetmeel, turf, strokarton, graan, etc.). Hoewel de landbouw- en voedingsindustrie tegenwoordig een minder grote rol speelt dan de hiervoor beschreven sectoren is het nog altijd van wezenlijk belang, niet alleen in Delfzijl, maar ook in de Eemshaven. Een voorbeeld daarvan is de Eemshaven Suiker Terminal. Andere initiatieven op basis van grondstoffen van biologische oorsprong en hergebruik van restproducten zijn:

- Holland Malt (joint venture Agrifirm en Bavaria); produceert sinds 2005 in de Eemshaven malt uit gerst van Nederlandse en buitenlandse bodem.
- BioMCN; exploiteert de grootste bio-methanol fabriek ter wereld en heeft plannen voor de bouw van een biomassa vergasser (NER 300 aanvraag).
- Eneco; bouwt een biomassa centrale (49 MegaWatt) in Delfzijl.

MKB

Ook het midden- en kleinbedrijf is in de Groninger zeehavens ruim vertegenwoordigd. Voor het midden- en kleinbedrijf is nog ruim 60 hectare bedrijventerrein beschikbaar, verdeeld over een vijftal MKB terreinen: Bedrijvenpark Fivelpoort, Farmsumerpoort, De Delta, Weiwerd en MKB Park Eemshaven.

Metaal

Naast de agrarische sector kent Delfzijl een metaalcluster, met onder meer de aluminiumsmelter van ALDEL. Rondom deze grootschalige activiteit hebben nog een aantal metaalgerelateerde bedrijven zich in Delfzijl gevestigd. Met zo'n 170.000 ton behoort ALDEL tot de grotere leveranciers van primair aluminium in West-Europa.

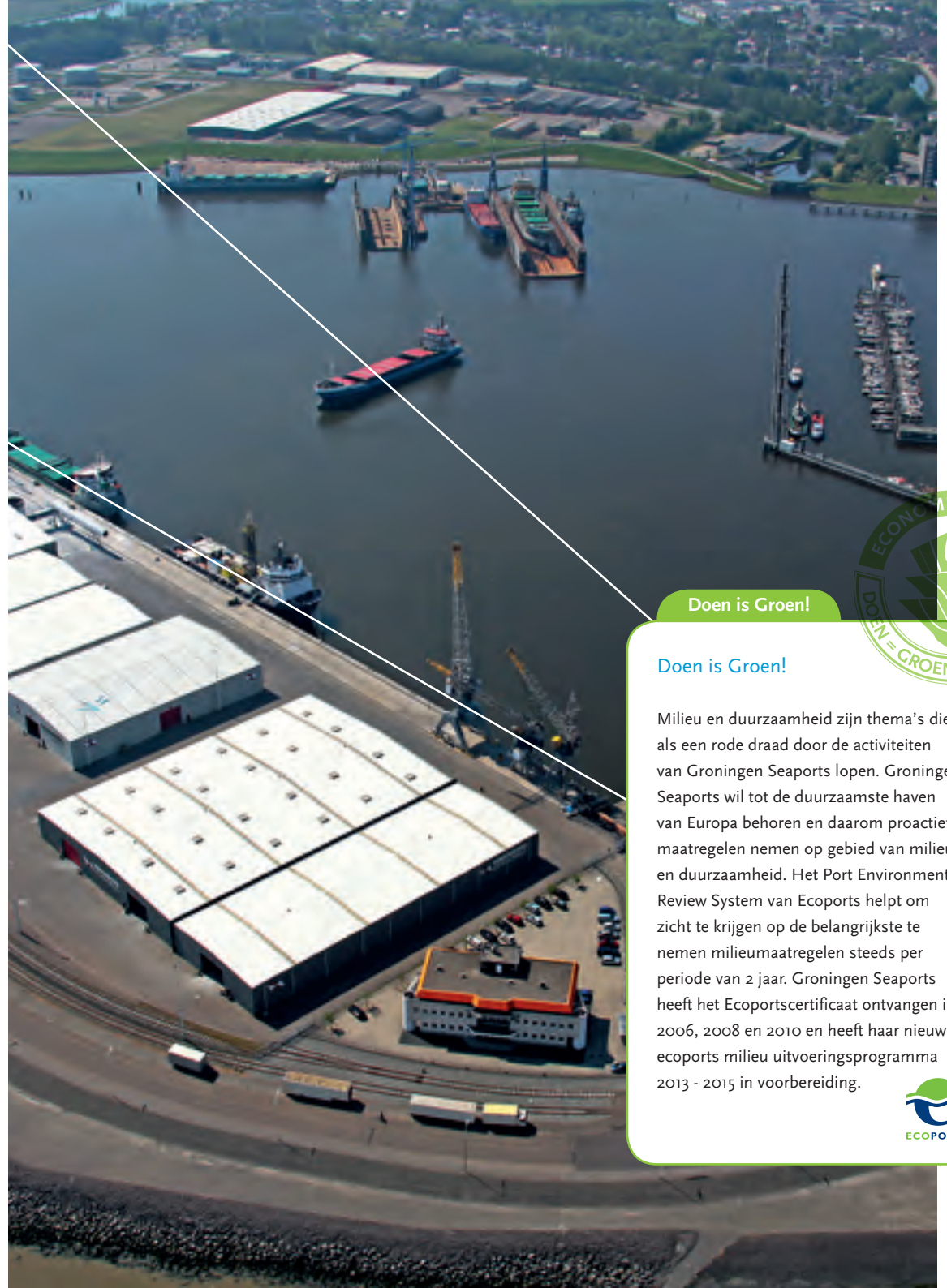
MKB Terreinen Eemshaven, Delfzijl en Appingedam

- 1 MKB Park EEMSHAVEN
- 2 BEDRIJVENPARK FIVELPOORT
- 3 FARMSUMERPOORT
- 4 DE DELTA
- 5 BRAINWERD

Concurrentie en kansen

Wanneer de huidige situatie van het beheersgebied wordt bekeken, kan de vraag worden gesteld met wie er daadwerkelijk wordt geconcurrereerd. Concurrereert Groningen Seaports met haar collega-havens zoals Rotterdam, Amsterdam en/of met Antwerpen en Hamburg? Of concurrereert Groningen Seaports vooral met andere industriële complexen? Uit de beschrijving van de huidige bedrijvigheid en recente ontwikkelingen blijkt dat het beheersgebied gekenmerkt wordt door de ontwikkeling van een aantal industriële sectoren met havenfaciliteiten. Vandaar dat de concurrentieanalyse vanuit de dominante sectoren is uitgevoerd. Per sector worden de belangrijkste trends toegelicht en geanalyseerd. Vervolgens wordt per sector een beeld geschetst van de kansen die er liggen voor Groningen Seaports op langere termijn. Dit deel wordt afgesloten met een sterktezwakte analyse, die enerzijds de sterkten en zwakten van Groningen Seaports per sector samenvat en anderzijds meer overkoepelende elementen toevoegt.

Doen is Groen!

Doen is Groen!

Milieu en duurzaamheid zijn thema's die als een rode draad door de activiteiten van Groningen Seaports lopen. Groningen Seaports wil tot de duurzaamste haven van Europa behoren en daarom proactief maatregelen nemen op gebied van milieu en duurzaamheid. Het Port Environmental Review System van Ecoports helpt om zicht te krijgen op de belangrijkste te nemen milieumaatregelen steeds per periode van 2 jaar. Groningen Seaports heeft het Ecoportscertificaat ontvangen in 2006, 2008 en 2010 en heeft haar nieuwe ecoports milieu uitvoeringsprogramma 2013 - 2015 in voorbereiding.

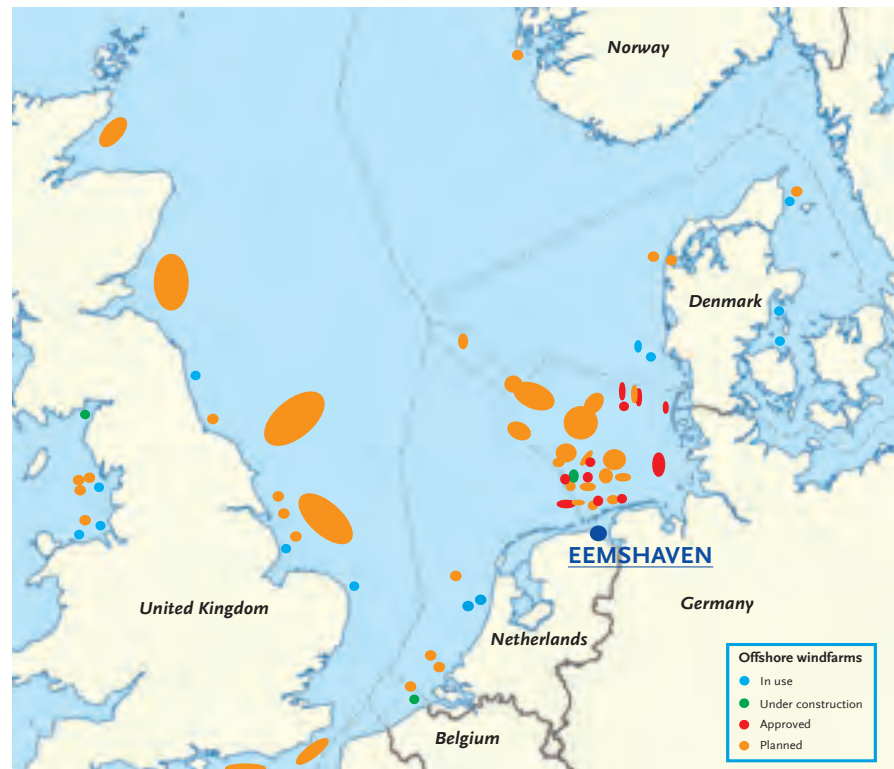
Energie

De energievraag neemt al jaren toe en ook in de toekomst zal deze trend zich voortzetten. De wereld van de energievoorziening internationaliseert daarnaast steeds verder. Door het ontstaan van een internationaal (hoog)spanningsnetwerk kan bijvoorbeeld goedkope Franse kernenergie of duurzame Noorse waterkrachtenergie naar Nederland worden getransporteerd. De energiemarkt kent een levendige handel in energie, waar naast nationale producenten een groeiend aanbod van internationale producenten waarneembaar is. De Nederlandse energievoorziening kenmerkt zich door een steeds verdergaande modernisering. Tal van gerenommeerde Nederlandse productiebedrijven vernieuwen momenteel hun productiecapaciteit. Zo bouwt NUON in de Eemshaven de Magnumcentrale en heeft RWE-Essent recent haar gasgestookte centrale in Maasbracht (de Clauscentrale) volledig vernieuwd. Tevens bouwt RWE-Essent een centrale in de Eemshaven en heeft E.ON recent een centrale gebouwd op de Maasvlakte 1 in de Rotterdamse haven. De verwachting bestaat dat de Nederlandse energiemarkt terecht zal komen in een situatie van overcapaciteit. Daarnaast neemt het aandeel van hernieuwbare bronnen de laatste jaren toe. Vooral het aandeel windenergie (van 1,4% in 2004 tot 3,8% in 2009) en biomassa (van 2,81% in 2004 naar 5,18% in 2009)⁹⁾ zijn opvallend te noemen. Het aandeel zonne-energie is nog niet omvangrijk (0,04% in 2009), maar groeit wel. Het is vooral de offshore windmarkt die de komende jaren flink zal groeien door de grootschalige investeringen die Duitsland doet en heeft gepland in het Duitse deel van de Noordzee. De ontwikkelingen rondom de on-shore wind zijn weliswaar minder grootschalig dan in het offshore segment, maar leiden ook op langere termijn naar verwachting tot serieuze investeringen. Tot slot zal de verduurzaming van de energievoorziening zich doorzetten. Dit betekent enerzijds nadruk op verlagings van de CO₂ emissie en anderzijds, toename van hergebruik van reststoffen. Hierdoor worden grootschalige investeringen verwacht die gericht zullen zijn op de verdere vergroening van de energievoorziening.

⁹⁾ CBS Statline.

Positie en kansen Groningen Seaports

Na de volledige realisatie van de nieuwbouw van de energiecentrales kan circa 40% van de Nederlandse energievoorziening afkomstig zijn uit de Eemshaven. Hoewel op de Nederlandse markt op dit moment sprake is van een overcapaciteit, zijn de centrales in de Eemshaven dusdanig modern dat zij een sterke positie hebben. Door de diversiteit aan bronnen van energieopwekking in de Eemshaven en Delfzijl (van kolen, gas, houtsnippers, afval, tot en met windenergie) is die energievoorziening tamelijk robuust, met die kanttekening dat een deel van de energievoorziening tijdelijk onder druk kan staan (bijvoorbeeld door de hoge gasprijzen). Een sterk punt is tevens de interconnectiecapaciteit met andere landen, waaronder Noorwegen (Stattnet en NorNed) en Denemarken (Cobrakabel in aanleg). Het beheersgebied van Groningen Seaports ligt strategisch uitstekend t.o.v. de offshore windparken die gebouwd, in realisatie of gepland zijn in het Duitse deel van de Noordzee. De havens in het beheersgebied van Groningen Seaports hebben daarbij een concurrentievoordeel t.o.v. havens zoals Emden, Bremerhafen en Den Helder. Enerzijds door de strategische ligging, anderzijds door de beschikbare ruimte voor assemblage, op- en overslag. De potentie van de energiesector voor Groningen Seaports is daarom groot.

Strategische ligging Groningen Seaports t.o.v. offshore windparken

Data

Informatietechnologie blijft de komende jaren een steeds grotere stempel drukken op onze samenleving. Vooral het gebruik van smartphones, mobiele telefoons met alle toepassingen zoals Twitter, Facebook en apps, zorgt voor een gigantische groei van datatransport en daarmee de markt voor datacenters. De groeiverwachtingen tot 2020 schommelen tussen de 10 en 20% per jaar, qua gebruik van vierkante meters (m²). Ondanks technologische ontwikkeling die maakt dat er steeds meer data per m² kan worden opgeslagen, kan de technologische ontwikkeling de groei van het dataverkeer niet bijbenen. De verwachting is dus een omvangrijke groei in dataopslag en alle gerelateerde activiteiten zoals datakabels en data-exchanges.

Positie en kansen Groningen Seaports

Voor datacenters beschikt de Eemshaven over een uiterst krachtige concurrentiepositie. Niet alleen door de goedkope grond, en aanwezigheid van elektriciteit, maar vooral ook door de nabijheid van een knooppunt van grote wereldwijde datakabels en zogenaamde exchanges waar data wordt uitgewisseld. De Eemshaven ligt in dat opzicht ideaal voor de grotere datacenters. Vanuit Amerika komt er in de Eemshaven een trans-Atlantische kabel met een grote capaciteit aan land, waarmee snel aanzienlijke hoeveelheden data kunnen worden verstuurd. Deze kabel staat in directe verbinding met de GnlX (Groningen Internet Exchange) en kan eenvoudig worden gekoppeld aan zowel de exchange in Amsterdam als die in Hamburg. De aanwezigheid van elektriciteit is een absolute prioriteit. Een datacenter verbruikt tenslotte zeer veel stroom voor apparatuur en koeling. Ook bij uitval dient er voldoende capaciteit voorradig te zijn om dit op te vangen. In de Eemshaven zijn verschillende grote energiecentrales aanwezig. Dit zorgt voor een gewaarborgde energievoorziening, zelfs bij uitval. De groei die deze markt doormaakt biedt ruime kansen voor Groningen Seaports, vooral wanneer ingezet wordt op de koppeling met de energiesector.

Chemie

De wereldwijde chemie verplaatst zich steeds meer naar Azië en de BRIC-landen. Niet alleen omdat de economische zwaartepunten verschuiven, maar ook omdat chemische productiekosten in bijvoorbeeld dergelijke landen lager liggen dan in West-Europa en specifiek in Nederland. Daarnaast is er een duidelijke trend waarneembaar waarin sprake is van een verdere vergroening van de chemische sector. Hoe deze vergroening of verduurzaming precies gaat verlopen en met welke snelheid is onduidelijk, maar dat er een transitie zal plaatsvinden naar een meer circulaire economie staat vast (zie ook bijlage 3). Dit gaat gepaard met stevige investeringen en de nadruk op hernieuwbare bronnen en het hergebruik van reststoffen. Afhankelijk van de schaarste en prijzen van grondstoffen, zullen bepaalde bronnen (zoals afval) eerder grootschalig worden ingezet dan andere bronnen, zoals granen (i.v.m. de hoge voedselprijzen). Veiligheid- en milieustandaarden zijn hoog in de chemische sector en zullen een dominant thema blijven voor de bedrijfsvoering van chemische bedrijven.

Positie en kansen Groningen Seaports

De nabijheid van aardgas en zout in de regio geeft de chemie in Delfzijl een goede uitgangspositie, ook voor de toekomst. De cluster met base chemicals (chloor, chloorkali, soda en methanol) zou kunnen worden uitgebreid. Verdere ontwikkeling in deze sector zal vooral plaatsvinden door 'vergroening', juist hier liggen kansen voor Groningen Seaports door in te zetten op innovaties en slim gebruik van co-siting, initiatieven voor het creëren van closed-loop clusters. Het tempo van de vergroening zal ook de hoogte van de investeringen bepalen en de mate waarin ingespeeld kan worden op het verder creëren van een biobased chemiecluster in Delfzijl. Grootschalige uitbreiding van de sector ligt, vanwege de toenemende concurrentie uit opkomende landen, minder voor de hand. De verwachting is daarom dat de chemiesector in Delfzijl de komende jaren een relatief stabiele ontwikkeling zal doormaken.

Recycling

De recycling sector is zeer divers en sterk in ontwikkeling. De opkomst van de sector wordt vooral gedreven door de duurzaamheidsgedachte, de druk op de verbruikseconomie en de schaarste van grondstoffen. Innovaties op het gebied van recycling zijn herkenbaar op het gebied van het hergebruik van afvalmaterialen, verder gebruik van reststoffen uit de agrarische en chemische industrie, tot en met het inzetten van reststromen (restwarmte etc.) van productieprocessen. Er is dan ook een duidelijke trend waarneembaar waarbij verschillende havens en industriële complexen inzetten op deze sector (zoals Rotterdam). De verwachting is dat re-use, recycling en aanverwante concepten de komende jaren een verdere vlucht nemen waarbij er voldoende groeipotentie aanwezig is om verschillende havens en industriële complexen kansen te bieden die slim inzetten op het faciliteren van verdere ontwikkeling van dergelijke kringlopen.

Positie en kansen Groningen Seaports

De aanwezigheid en samenstelling van de industriële bedrijvigheid in Delfzijl en de Eemshaven biedt ruime kansen om in te zetten op de te verwachte groei van de recycling-industrie. Een bedrijf als Theo Pouw is hierbij een duidelijk voorbeeld. Ook in de chemische industrie gebruiken een aantal bedrijven elkaars reststoffen, variërend van stoom en warmte tot afval. Door verder in te zetten op co-siting initiatieven en het ontwikkelen van ondersteunende utiliteiten kan verder ingespeeld worden op de groei van deze sector. Hierbij moet dan tevens gedacht worden aan de verbindingen met het achterland, zoals met de stad Groningen en de agrarische sector met betrekking tot hergebruik van reststoffen. Om de huidige positie uit te bouwen zal een focus op clustervorming essentieel zijn.

Logistiek

De verwachting is dat de wereldwijde logistiek verder zal toenemen. Schaalvergroting van transport (bijvoorbeeld grotere schepen en langere vrachtwagens) en de verdere vergroening van de logistiek staan centraal. De vergroening kan plaatsvinden door elektrisch rijden of het vergroten van het aandeel scheepvaart en rail in de totale logistieke stromen. Tevens ligt de nadruk op logistieke ketens, waarin knooppunten van overslag centraal staan. Deze knooppunten staan onder druk door verkeer- en milieuknelpunten. Vele grote havens profileren zich als een knooppunt met bijbehorende investeringen in terminals en achterlandverbindingen. Tevens ontstaat er meer aandacht voor regionale logistieke knooppunten, waar overslag van trein of binnenvaartschip op een vrachtwagen kan plaatsvinden. Tevens wordt geprobeerd om meer waarde toevoegende activiteiten te organiseren op de knooppunten (zoals assemblage).

Positie en kansen Groningen Seaports

Groningen Seaports is met 8.000.00 ton overslag geen grote speler in de internationale logistiek. Op het vlak van de logistiek treft Groningen Seaports op verschillende niveaus een sterk concurrentieveld. Allereerst is Groningen Seaports onderdeel van de Hamburg-Le Havre range. Binnen die range van grote havens op het terrein van internationale overslag van containers en droge en natte bulk kent Groningen Seaports een aantal zeer sterke concurrenten. Op het vlak van energie, chemie en olieopslag heeft Groningen Seaports vergelijkbare activiteiten als haar concurrenten, zoals vooral Rotterdam en Antwerpen. Op regionaal niveau kent Groningen Seaports concurrentie van de Noordelijke zeehavens, maar ook de Noord-Duitse havens, bijvoorbeeld voor alle offshore wind gerelateerde activiteiten. Met Groningen Railport heeft Groningen Seaports echter een goede positie in de regionale logistiek. Groningen Seaports heeft de aanwezige ruimte en het ontbreken van files als voornaam concurrentievoordeel. Een nadeel vormt echter de, in de beeldvorming, grote afstand tot de Randstad en andere grootstedelijke centra. De potentie van de 'just-in-time' levering via Groningen Seaports, die door het ontbreken van files niet meer tijd kost dan levering naar de havens van Rotterdam en Amsterdam, wordt nog onderschat. Er bestaan kansen in de shortsea en regiologistiek n.a.v. congestie in andere havens en de relatief sterke relaties met Scandinavië. In vergelijking met de andere kleine zeehavens, heeft Groningen Seaports het grote voordeel dat haar industriële complexen garant staan voor een basisniveau aan overslag. Deze overslag zal de komende jaren vanzelf groeien door de toename van de industriële bedrijvigheid in de havens. In de regionale logistiek heeft Groningen Seaports met de railterminal in Veendam bovendien een goede positie verworven. Voor de verdere logistieke groei zal het wel nodig zijn om de aanwezige infrastructuur te verbeteren en uit te breiden.

Agribusiness

De agribusiness kent een stormachtige ontwikkeling. Enerzijds door de hoge voedselprijzen in de wereld, anderzijds door de potentie van agrarische productie voor biomassa toepassingen. Ook in deze sector speelt de transitie naar de circulaire economie een belangrijke een grote rol, bijvoorbeeld als we praten over de productie van biobrandstoffen en verder gebruik van agrarische reststoffen. De omvang en snelheid van deze transitie is echter onzeker. Noordoost-Groningen en de noordelijke provincies hebben een sterke historische positie in de agribusiness en er speelt veel initiatief om deze positie ook richting de toekomst te behouden en versterken.

Positie en kansen Groningen Seaports

Groningen Seaports heeft een lange en rijke historie in de agribusiness. Vooral de positie die het momenteel heeft met bijvoorbeeld Bio-methanol en malt uit gerst, op- en overslag van suiker en granen wijst op een duurzame verbinding met de sector. Anderzijds staat grootschalige toepassing van biomassa (anders dan afval en houtsnippers) met landbouwproducten nog in de kinderschoenen. Daarnaast heeft Groningen Seaports geen overslag van de in haar directe achterland actieve producenten van (poot)aardappelen. Circa 20% hiervan wordt verbouwd in Groningen en de andere 80% in Friesland en de Flevopolder en wordt overgeslagen in de havens van Harlingen en Beverwijk die qua afstand centraler liggen. Verdere kansen zullen vooral gezocht moeten worden in de koppeling van de agrisector met de sectoren energie, chemie en recycling.

Metaal

De metaalsector is de laatste decennia geworden tot het spel van een aantal grote internationale spelers. Een groot deel van de metaalindustrie is verschoven naar het Verre Oosten. Tevens staat de sector onder druk door het hoge energieverbruik en het gebruik van schaarse grondstoffen. De vraag naar metaal blijft wel stijgen op wereldniveau, vooral als het gaat om lichte metalen zoals aluminium.

Positie en kansen Groningen Seaports

De positie van de metaalcluster in Delfzijl staat onder druk. Het beoogde metaalpark in Groningen Seaports is niet echt van de grond gekomen. Weliswaar huisvest Groningen Seaports een van de weinige metaalsmelters in Nederland, maar het aantrekken van gerelateerde bedrijvigheid is lastig gebleken. Verdere groei van deze sector zal naar verwachting moeilijk blijven voor Groningen Seaports.

MKB

De groei van de bedrijvigheid in de Eemshaven en Delfzijl zorgt voor een natuurlijke aantrekkingskracht op het MKB. De in het beheersgebied gevestigde grootschalige bedrijvigheid trekt voor een deel MKB-bedrijvigheid aan, in de vorm van toeleveranciers voor de grote ondernemingen. Daarnaast ontstaan er allerlei zakelijke relaties tussen de grote en kleine bedrijven, die niet direct tot fysieke vestiging in het beheersgebied leiden. Zo kan er sprake zijn van interactie met MKB-bedrijvigheid in de directe omgeving, Delfzijl, Appingedam, maar ook met de stad Groningen. De omvorming naar een kenniseconomie maakt de totale werkgelegenheid weliswaar kleiner, maar doet de markt voor kennisintensieve MKB-bedrijven groeien.

Positie en kansen Groningen Seaports

De positie van Groningen Seaports dient wat betreft MKB-bedrijvigheid in regionaal perspectief gezien te worden, met een focus breder dan het beheersgebied. De concurrentiepositie van Groningen Seaports voor het MKB is in potentie sterk te noemen, vooral door de recente toename van het aantal multinationale bedrijven in het beheersgebied. Er is een toenemende vraag naar allerlei toeleveranciers in de technische en industriële dienstverlening. Groningen Seaports heeft voldoende, relatief betaalbare ruimte beschikbaar voor MKB-ondernemingen. Een voorbeeld is de strategisch sterk gekozen ligging van het bedrijventerrein Fivelpoort, op korte afstand van regionale economische centra Eemshaven, Delfzijl, Winschoten, Veendam en Hoogezand. De arbeidsmarkt sluit echter nog onvoldoende aan bij deze kansen zodat het nodig zal zijn een betere koppeling te maken met regionale kennisinstellingen. Dit niet alleen om een de arbeidsmarkt te stimuleren, maar ook om het innovatiegehalte verder te versterken. Vanuit dit oogpunt is de potentie voor Groningen Seaports op het vlak van MKB hoog te noemen, zeker in regionaal perspectief.

Doen is Groen!

Buizenzone Eemsdelta

Groningen Seaports faciliteert buisleidingen voor transport van vloeibare en gasvormige stoffen waar meerdere bedrijven gebruik van maken, zoals stoom, perslucht en stikstof. Nieuw zijn de utiliteiten waar de bij- of restproducten van het ene bedrijf een grondstof zijn voor andere bedrijven. In 2012 hebben we samen met AkzoNobel en FMC een industriewaterleiding aangelegd. Het industrieel afvalwater van Akzo wordt hergebruikt door FMC. Zo werken we aan duurzame oplossingen: efficiënt van gebruik van water, beperken van het industrieel gebruik van drinkwater, minder afvalwater en minder zuiveringstappen.

Samenvatting concurrentieanalyse sectoren

Sector	Sub	Kenmerken	Concurrentiekracht
Energie		<ul style="list-style-type: none"> + Grootschalige groei + Diversiteit aan bronnen - Kwetsbaarheid (nu gas) 	+
Datacenters		<ul style="list-style-type: none"> + Aanlanding transatlantische datakabel + Energienabijheid 	+
Chemie		<ul style="list-style-type: none"> + Lange historie + Zout en gas lokaal gewonnen - Verschuiving naar BRIC/Azie 	+
Recycling		<ul style="list-style-type: none"> + Diversiteit hoog, veel kansen + Aanwezigheid reststoffen in industrieel complex 	++
Logistiek	(Inter-)nationale logistiek	<ul style="list-style-type: none"> - Perifere positie, bereikbaarheid beperkt + Voldoende ruimte, lage prijzen +/- Basis in overslag industrieel complex 	-
	Regiologistiek	<ul style="list-style-type: none"> + Groningen Railport groot in Nederland - Spooronstluiting moet verbeteren 	+/-
Agribusiness		<ul style="list-style-type: none"> + Lange historie + Koploper (BioMCN) - Zwakke band met natuurlijke achterland 	+
Metaal		<ul style="list-style-type: none"> - Sector in zwaar weer 	-
MKB		<ul style="list-style-type: none"> + Aanwezigheid grote bedrijven + Aanwezigheid stad Groningen + Ruimte voor MKB 	+

Algemene sterkten

Naast een concurrentieanalyse op sectorniveau, tonen ook andere ontwikkelingen de kracht van de Eemshaven en de haven van Delfzijl. Zo wijst de vestiging van Vopak, voor een terminal met een strategische oliereserve, nadrukkelijk op de voordelen: diepzeetoegang en veel ruimte.

Diepzeetoegang, de beschikbaarheid van grond (nog 497 hectare in Delfzijl en 265 hectare in Eemshaven) en de directe uitgifbaarheid van die grond kunnen worden getypeerd als sterkten van Groningen Seaports. Voor sommige type ondernemers is de mogelijkheid voor aankoop van grond bij Groningen Seaports een aantrekkelijke vestigingsfactor. Ook voor grote ruimte vragende projecten, als de strategische olieopslag voor Nederland zijn onze havens een uitstekend alternatief voor de volle Randstad. Hierdoor is spreiding van strategische voorraden mogelijk.

Daarnaast wordt Groningen Seaports gewaardeerd als een sterke havenbeheerder, zowel de hoge klanttevredenheid als de reactie van stakeholders tijdens dit proces benadrukken dat. Ook de relatieve nabijheid van de stad Groningen, met haar woon- en werkklimaat, en de aanwezigheid van kennisinstellingen als de RUG (Rijks Universiteit Groningen) zijn belangrijke vestigingsfactoren.

Algemene zwakten

De bereikbaarheid van de havens in termen van betrouwbaarheid en 'just-in-time' kunnen leveren is voldoende, echter de positie in de (inter)nationale logistieke ketens is beperkt door de relatief grote afstand tot grootstedelijke centra en de beperkte achterlandverbindingen (2 baans wegen, deels enkel spoor, beperkte sluisbreedte en lengte, vaardiepte, ontbreken snelle glasvezelverbindingen). Groningen Seaports beschikt dan ook niet over een sterke positie in (inter)nationale logistieke ketens, in tegenstelling tot de positie die Groningen Railport heeft.

De staat van het Eems-Dollard estuarium baart zorgen. Het ecosysteem in de Eems-Dollard is uit balans, de stakeholders in het gebied, van bedrijven tot natuur en milieuorganisaties, zijn hierover teleurgesteld. Groningen Seaports voelt zich verantwoordelijk voor de ecologie en leefomgeving en legt zich daarmee een groeibeperking op voor uitbreiding richting Waddenzee. Er is onvoldoende kennis en waardering in de rest van Nederland over de woonkwaliteit en de aantrekkelijke woon- en werkomgeving in Noordoost-Nederland. Dit heeft vanzelfsprekend zijn weerslag op het aantrekken van personeel.

Tot slot wordt gewezen op de noodzaak van een goed vestiging- en locatiebeleid door Groningen Seaports. Voor een toekomstgericht duurzaam ruimtegebruik is het van belang dat de terreinen en kades zo optimaal mogelijk worden benut en dat bedrijven ten opzichte van elkaar efficiënt zijn gevestigd met de bedoeling economische- en milieuvoordelen te behalen.

Samenvatting concurrentieanalyse in sterkten Groningen Seaports

Sterkten

- Diepzeetoegang (14 meter) voor Eemshaven
- Beschikbaarheid van grond voor verdere uitbreiding
- Groningen Seaports is Ecoports gecertificeerd, milieu en duurzaamheidsmaatregelen worden serieus opgepakt
- Groningen stad is dichtbij en heeft een goed woonklimaat, plus de aanwezigheid van vele kennisinstellingen
- Klanttevredenheid over Groningen Seaports: een 7,9 in 2010
- Aanwezigheid van de strategische olievoorraad van Nederland in de Eemshaven
- De kwaliteit van de woon-, leef- en werkomgeving in Groningen en Noord-Nederland is hoog en is een goed alternatief voor de volle Randstad

Samenvatting concurrentieanalyse in zwakten Groningen Seaports

Zwakten

- De logistieke achterlandverbindingen zijn relatief zwak
- Economische groeibeperking vanwege ecologische verantwoordelijkheid voor uitbreiding richting de Waddenzee en Eems-Dollard estuarium
- Imago als onaantrekkelijke omgeving om te vestigen en wonen
- Voor sommige functies is moeilijk personeel te vinden
- Ontbreken uitgewerkt vestiging- en locatiebeleid

Conclusie

Uit de beschrijving van de huidige situatie, de concurrentiële positie van de sectoren en de algemene sterkten en zwakten volgt dat wij over een goede uitgangspositie beschikken om de groei in de toekomst voort te zetten. De belangrijkste sectorale en algemene sterkten bieden voldoende basis om dit te realiseren.

Uit de analyse volgt dat er goede kansen zijn om de sterke sectoren, energie, data, chemie en recycling verder uit te bouwen. De inzet op de groei van data en offshore wind sluit goed aan bij de huidige sterkte. Er ligt een opgave op het gebied van een aantal zwakten, vooral waar het gaat om het opheffen van logistieke knelpunten en het versterken van het vestiging- en locatiebeleid. Bij groei zullen we blijvend aandacht moeten schenken aan de ecologische en maatschappelijke randvoorwaarden. Dit vormt de basis voor de hierna te beschrijven visie. In bijlage 2 is een samenvatting op hoofdlijnen opgenomen van de huidige situatie, trends, concurrentiepositie en visie.

Doen is Groen!

Natuur in de havens

De havens grenzen aan het prachtige natuurgebied en Werelderfgoed; de Waddenzee. In de havens en industrieterreinen komen dan ook allerlei dier- en plantensoorten voor. Groningen Seaports beheert haar terreinen op een natuurvriendelijke manier en geeft natuurwaarden zoveel mogelijk een kans.

De visie op 2030

Doen is Groen!

Met de focus op deze visie voor 2030 zetten we vandaag al stappen naar die duurzame toekomst door groen te (blijven) doen!

Visie	Groei
Voorwaarden	Leefomgeving Kennis Samenwerken
Realiteit	Doen!

Economische Groei = Groen

In 2030 is de Eemsdelta het belangrijkste groene haven- en industriegebied van Noord-Nederland. De energie- en datasector in de Eemshaven is van internationaal belang. De chemie en recycling industrie in Delfzijl is volledig biobased. Door de krachtige verbinding van Energy- en Dataport Eemshaven met het Biobased chemie- en recyclecluster in Delfzijl, wordt samen één efficiënt en concurrerend groen havencomplex gevormd. Overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties werken nauw samen. Daardoor is er vanuit het bedrijfsleven en de kennisinstellingen een adequaat antwoord op de vraag naar kennis, techniek en menskracht. Dit, samen met de uitstekende bereikbaarheid, de kwaliteit van de leefomgeving en de ligging aan Werelderfgoed Waddenzee maakt de Eemsdelta tot een zeer aantrekkelijke vestigingsplaats voor (nieuwe) bedrijven én (nieuwe) inwoners.

De Havenvisie 2030 is gebaseerd op de combinatie van economische ontwikkeling en duurzaamheid. Een duurzame economische groei is de beste basis voor de lange termijn. Duurzaamheid is een vereiste om toegevoegde waarde en werkgelegenheid voor de regio te creëren. Die duurzaamheid vertaalt zich in zorg en respect voor mens en leefomgeving,

in het investeren in kennis en innovatie en in samenwerking met economische kerngebieden en logistieke knooppunten. Groningen Seaports treedt daarbij op als initiatiefnemer, facilitator en als stimulator in de overtuiging dat een groene economische groei een duurzame economische groei is waar de gehele regio van profiteert.

De doelstellingen voor 2030

- Toegevoegde waarde
- Overslag
- Scheepvaart
- Directe werkgelegenheid
- Indirecte werkgelegenheid
- CO₂ uitstoot
- Hergebruik Restwarmte
- Ruimtebehoefte

2012

- 814 miljoen
- 5.346
- 10.725
- 100% in 2015
- Beperkt
- Beschikbaar 497 hectare in Delfzijl, 265 hectare in de Eemshaven

2020

- 150%
- Tot 2020: + 10% per jaar
- Tot 2020: + 5% per jaar
- 110%
- 110%
- 80% t.o.v. 2015

2030

- 200%
- 2020 - 2030: + 5% per jaar
- 2020 - 2030: + 2% per jaar
- 120%
- 120%
- 60% t.o.v. 2015
- 50% t.o.v. 2012

A. Groei

Twee industriële clusters

Groningen Seaports focust op het faciliteren van de speerpuntsectoren energie, data, chemie, recycling, logistiek, agribusiness, metaal en MKB in de havens en de industriegebieden. We sluiten hierbij naadloos aan op de Ontwikkelingsvisie Eemdelta van de provincie Groningen, op de 'Visie Economische Ontwikkeling' van de DEAL gemeenten (Delfzijl, Eemsum, Appingedam, Loppersum) en op het topsectorenbeleid van de Rijksoverheid.

Energy en Dataport Eemshaven

De Eemshaven functioneert in 2030 als energie en datahub voor Noordwest-Europa. Zij is een essentiële schakel in het noordwest europees netwerk voor elektriciteits- en datavoorziening door de effectieve en betrouwbare combinatie van 2 knooppunten: intelligente energievoorziening en internationale communicatie en gegevensopslag. Er wordt optimaal gebruik gemaakt van de synergie-mogelijkheden tussen de Eemshaven en Delfzijl. In 2030 is de Eemshaven een goed geoutilleerde off shore windcluster voor windparken op de Noordzee op de grens van het Nederlands en Duits continentaal plat.

Biobased Economy voor chemie/recycling Delfzijl

In 2030 is de omslag naar een economie gebaseerd op hergebruik in volle gang. Delfzijl is het toonaangevend cluster waar chemie sterk is vergroend. Dankzij onderzoek en mogelijkheden om te experimenteren zijn de chemische producten voor een groot deel gebaseerd op biologische en hernieuwbare grondstoffen. In 2030 heeft de reststoffenverwerking geleid tot een duurzame en groene grondstoffenmarkt met een regionale en (inter)nationale afzet. Daarmee is een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de op- en overslag van biomassa.

We richten ons op groei vanuit deze clustervorming en op het sluiten van kringlopen. Onze belangrijkste opgave is het creëren van goede uitgangspunten voor inbreiding, co-siting, hergebruik, opvang, opslag en overslag. We richten ons op het aantrekken van bedrijven die deze clusters versterken en ondersteunen.

Clustervorming

Clusters zijn bedrijven en activiteiten die in belangrijke mate met elkaar verbonden zijn. Wat bedrijf A maakt kan bedrijf B goed gebruiken voor een nieuw product en wat bedrijf B aan restmateriaal over heeft, is nuttig voor bedrijf C etc. Het wordt ook wel industriële ecologie genoemd. Door aanbieders en afnemers op korte afstand van elkaar en met elkaar te verbinden, bijvoorbeeld via pijpleidingen, kunnen de kosten omlaag en vooral milieuvoordelen en efficiencyvoordelen worden behaald. Dat maakt bedrijven sterker, vestiging in de havens aantrekkelijker, investeringen sneller kostenefficiënt en zorgt voor minder wegtransport, minder afval, minder gebruik van grondstoffen, minder uitstoot en een lager energieverbruik.

Doen is Groen!

Schone scheepvaart heeft de toekomst

Transport per schip is het meest zuinig van alle vervoersmiddelen. Maar door gebruik van slechte brandstoffen zorgt de scheepvaart voor veel luchtvervuiling. Schone schepen betalen bij Groningen Seaports sinds 1 januari 2012 minder havengeld. Op deze manier stimuleren we de scheepvaart over te gaan op efficiëntere motoren en schone brandstoffen.

Ruimte en bereikbaarheid

Benutting van ruimte, infrastructuur en daaruit volgende logistieke kansen zijn essentiële stappen om een duurzame economische groei tot stand te brengen. Door de juiste infrastructuur en utiliteiten beschikbaar te hebben, worden de gewenste clusters optimaal gefaciliteerd en gestimuleerd. De havens en de rail-terminal in Veendam zijn onze belangrijke logistieke knooppunten voor opslag en overslag. Zij zijn zeer belangrijk voor import en export voor de huidige en toekomstige industrie. We zien daarnaast kansen voor meer opslag en overslagactiviteiten als de regio zich kan ontwikkelen voor doorvoerlading van en naar de regio als hub tussen Rotterdam en Noord-Duitsland, en naar Scandinavië en de Baltische Staten. Een optimale infrastructuur en efficiënte logistieke netwerken en knooppunten zijn ook hiervoor een belangrijke vereiste.

Ruimte

Door intensiveren en optimaliseren van het droge en natte ruimtegebruik willen we bereiken dat er in 2030 een modern haven- en industriecomplex is ontstaan met een efficiënte en milieuvriendelijke logistieke afhandeling. In Delfzijl lijkt de komende 20 jaar voldoende ruimte om de gewenste clustervorming te realiseren. Extra kadecapaciteit wordt wel gerealiseerd in samenhang met de ontwikkeling van de clusters. In de Eemshaven blijft uitbreiding beperkt tot de Zuidoost zijde van de Eemshaven. Rond 2030 zal bij gunstige economische groei mogelijk behoefte ontstaan aan extra droge uitbreidingsruimte die gekoppeld is aan het energie- en datacluster. Een natte uitbreiding is niet nodig.

Onze activiteiten richten zich op:

- Ontwikkelen uitbreiding Eemshaven Zuidoost;
- Bijdrage aan bedrijventerreinvisie Eemsdeltagebied;
- Realiseren kadecapaciteit.

Logistiek en infrastructuur

We verwachten en zetten in op substantiële groei van de op- en overslag, zowel in de havens als bij de railterminal in Veendam. De inzet op clustervorming, voor vergroening van de chemie en de op- en overslag van olie, biomassa, kolen en off shore onderdelen voor de energiesector, draagt bij aan de versterking van de industrie en daarmee aan een toename van overslag in de havens. Groningen

Railport in Veendam zal een grotere bijdrage leveren aan de op- en overslag van doorvoerlading tussen Duitsland en Rotterdam en van en naar de regio. Verbetering van de bereikbaarheid is een randvoorwaarde. De vaarwegverruiming Eemshaven heeft hierbij onze absolute topprioriteit. De wensenlijst voor infrastructuur is:

- Vaarwegverruiming Eemshaven;
- Verdubbeling van de N33 tot Delfzijl;
- Oostboog spoorlijn Veendam;
- Verlengen zeesluis Delfzijl;
- Personenvervoer spoorlijn Eemshaven;
- Veerverbinding Delfzijl-Knock;
- Buizenzone Eemshaven-Delfzijl;
- Verdubbeling N46 Groningen-Eemshaven;
- Goederenspoorlijn Delfzijl-Veendam.

Onze activiteiten richten zich primair op:

- Stimuleren en faciliteren infrastructuur;
- Investeren in aantrekken logistieke stromen in samenwerking met vervoerders, verladers etc.

Vergroening transport

Verder richten we ons op het stimuleren van zuinig en milieuvriendelijk transport en logistiek. In 2030 worden in de havens alleen nog schone schepen ontvangen. Ook de aanleg van utiliteiten draagt sterk bij aan vergroening. De openbare utiliteiten (perslucht, stikstof, elektriciteit, CO₂, restwarmte, stoom en industriewater) zorgen niet alleen voor vermindering van verkeersbewegingen, zo kan ook bijvoorbeeld de restwarmte op de industrieterreinen met 50% gereduceerd.

Onze activiteiten richten we op:

- Kades voorzien van walstroom;
- Realiseren voldoende LNG bunkercapaciteit voor zeeschepen en binnenvaart;
- Stimuleren schone scheepvaart met incentives op havengelden;
- Aanjagen van ontwikkeling van utiliteiten.

De sectoren

Energie

Het energiecluster heeft in 2030 nog steeds een belangrijke knooppuntfunctie in het internationale energienetwerk voor opslag, opwekking en transport van energie. Het cluster kenmerkt zich door:

- Efficiënte onderlinge verbindingen;
- Koppelingen tussen energievragers en -aanbieders binnen en buiten de Eemshaven;
- Inzet van biomassa;
- Hergebruik en opslag van energie en CO₂;
- Schone techniek.

Het offshore windcluster in de Eemshaven komt tot stand door uitstekende faciliteiten om het windenergiecluster optimaal te kunnen laten functioneren, zoals de heliport. Groningen Seaports trekt hiermee tevens service gerelateerde bedrijvigheid aan en in de wijde omgeving profiteert het MKB. Al in 2020 verwachten we dat de off shore wind een belangrijke sector is voor de regionale werkgelegenheid.

Onze activiteiten voor dit cluster richten we op:

- Faciliteiten ten behoeve van de offshore wind, zoals de realisatie van een heliport en de inrichting Beatrixhaven;
- Ruimte en faciliteiten voor de overslag van biomassa;
- Utiliteiten voor de uitwisseling van reststromen;
- Aantrekken van MKB bedrijven;
- Aantrekken van energie intensieve activiteiten.

Data

Het datacluster heeft door de snelle ontwikkeling van de ICT in de Eemshaven een belangrijke knooppuntfunctie voor opslag en internationaal dataverkeer.

Onze activiteiten voor dit cluster richten we op:

- Ontwikkeling van Eemshaven Zuidoost voor de vestiging van datawarehouses;
- Faciliteiten voor gebruik en hergebruik van energie en restwarmte.

Chemie

In 2030 is Delfzijl hét Groene Chemiecluster van Nederland. Het chemiecluster in Delfzijl beschikt over zeer moderne installaties en efficiënte processen. In 2030 is dit cluster geïntegreerd en uitgebouwd en is vergroening in de sector in volle gang. Kenmerk van het Groene Chemiecluster is het sterk toegenomen gebruik van gewassen en zijstromen uit de landbouw en de procesindustrie. Chemie en de agribusiness hebben een sterke relatie. Bio- en hernieuwbare grondstoffen, kringlopen zijn zoveel mogelijk gesloten. Co-siting en verbindingen met het energie en recyclecluster zorgen voor efficiënte uitwisseling van reststromen. De restwarmte is in 2030 met 50% afgenomen en de overige reststromen worden hergebruikt of geschikt gemaakt voor nieuwe toepassingen.

Onze activiteiten voor dit cluster richten we op:

- Investeren in utiliteiten;
- Aantrekken, faciliteren en versterken van de industriële dienstverlening;
- Co-siting.

Recycling

Voor 2030 zet Groningen Seaports in op de ontwikkeling van een efficiënt en innovatief recyclingcluster voor de regio. Hergebruik - nuttige toepassing - en verwerking van alles wat bij de productie in een fabriek vrijkomt of in de maatschappij overbodig is, wordt in het cluster opgewerkt tot grondstoffen, energie en nieuwe producten. De cradle-to-cradle gedachte, maar dan met meerdere ondernemingen.

Onze activiteiten voor dit cluster richten we op:

- Ontwikkeling en inrichting van Oosterhorn Zuidoost;
- Aantrekken bedrijvigheid die zich richt op opslag, overslag, verwerking en transport van reststoffen.

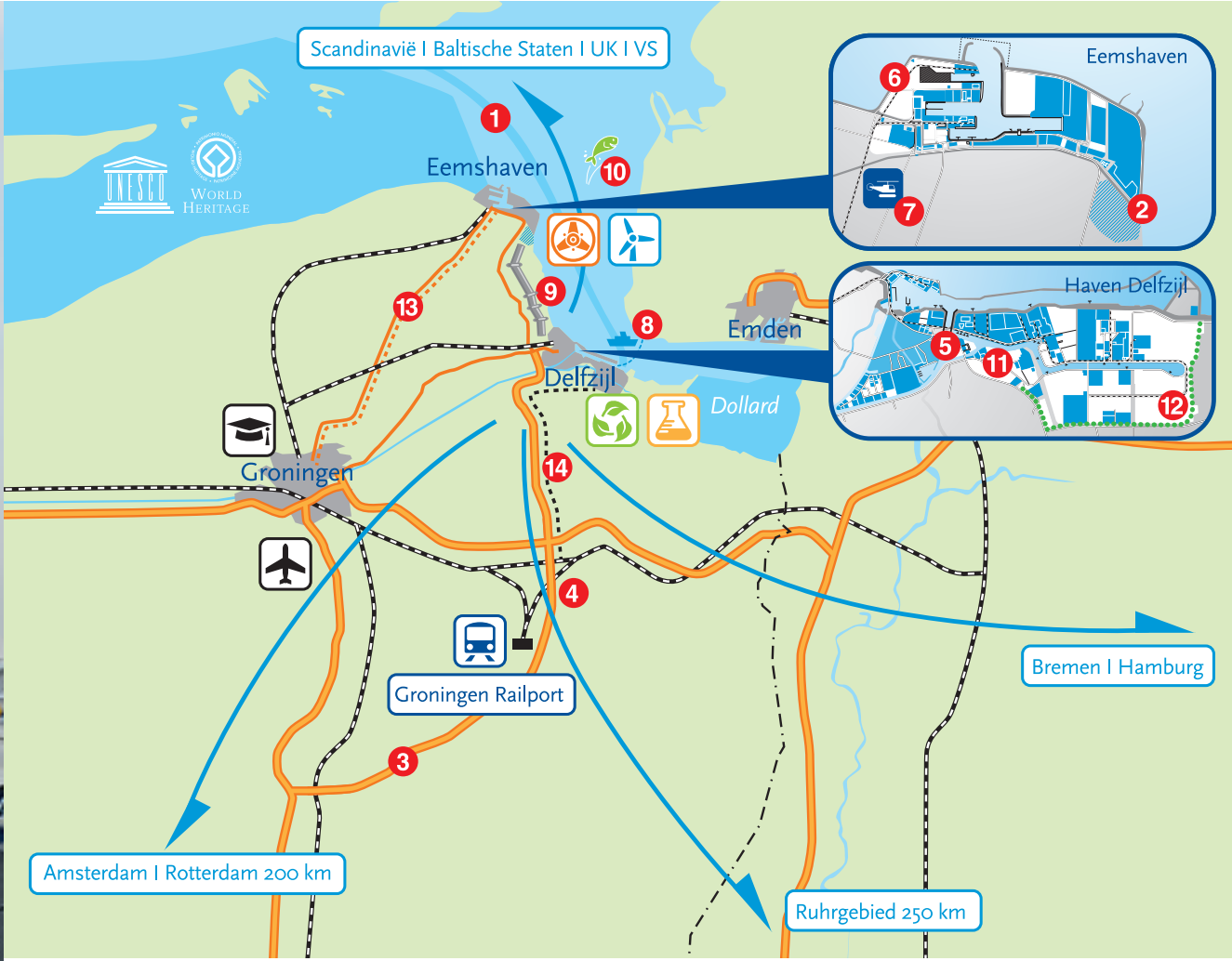

Doen is Groen!

Schepen aan de stekker

De uitstoot van schepen kan terug worden gebracht door het gebruik van walstroom als schepen aan de wal liggen. Om de luchtkwaliteit in de havens te verbeteren is aan 6 openbare kades en steigers walstroom aangelegd. Deze voorzieningen zijn voor de binnenvaart in de havengelden in begrepen, hierdoor is er geen drempel voor de binnenvaart om gebruik te maken van de walstroom. Voor de zeevaart zijn in de nieuwe kades civieltechnische voorzieningen getroffen, zodat de walstroomaansluitingen in de toekomst zonder hak en breekwerk in de kade kunnen worden opgenomen.

1 Vaarwegverruiming Eemshaven	8 Veerverbinding Delfzijl-Knock
2 Uitbreiding Eemshaven Zuidoost	9 Buizenzone Eemshaven-Delfzijl
3 Verdubbeling van de N33 tot Delfzijl	10 Natuurherstel Eems-Dollard
4 Oostboog spoorlijn Veendam	11 Brainwierde Weiwerd
5 Verlengen zeesluis Delfzijl	12 Groenwal Oosterhorn
6 Personenvervoer spoorlijn Eemshaven	13 Verdubbeling N46 Groningen-Eemshaven
7 Heliport Eemshaven	14 Goederenspoorlijn Delfzijl-Veendam

B. Leefomgeving

In de visie van Groningen Seaports is het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de omgeving waarin je actief bent, een must. Dat betekent: respect en zorg voor milieu, natuur en leefomgeving. De ligging van onze havens en industriegebieden, aan Werelderfgoed de Waddenzee waartoe ook het Eems-Dollard estuarium behoort, is uniek. Een Werelderfgoed heeft internationale status zoals het Great Barrier Reef en de piramides van Gizeh. Dit schept verplichtingen, omdat de Waddenzee een kwetsbaar natuurgebied is én een belangrijke kraamkamer en voedselgebied voor vogels, zeehonden en vissen. Het is het grootste natte natuurgebied van Noordwest-Europa. Een uitbreiding van de havenactiviteiten in de Waddenzee is voor Groningen Seaports dan ook geen optie.

Ook de leefomgeving en het landschap schept verplichtingen. In de omgeving van de havens en de industriegebieden moeten mensen prettig kunnen blijven wonen en veilig en gezond kunnen werken. Het gebied is schoon en aantrekkelijk ten opzichte van de rest van Nederland. Ook bij groei vinden we dat het vooral ook schoon en mooi moet blijven. Veel mensen nemen graag een kijkje in de havens. Er valt dan ook veel te zien. Het industrieel toerisme is in opkomst. Bezoekers aan de havens zijn welkom. We streven ernaar dit samen met het bedrijfsleven te faciliteren. We letten uiteraard op de veiligheid van bezoekers en de ondernemingen.

Bij een stabiel vooruitzicht op duurzame economische groei is ook een goede ecologische toestand van de Wadden en het Eems-Dollard estuarium noodzakelijk. Voor het imago, het vestigingsklimaat, de bedrijfszekerheid en de toekomstige ontwikkeling van de regio is dit essentieel. Groene Groei betekent voor ons dat bij groei van activiteiten in het beheersgebied, ook de ecologie verbetert. Groningen Seaports zal een bijdrage leveren aan de natuurverbetering die rekening houdt met het tempo van de economische ontwikkeling. Daarbij wordt wel verwacht dat ook andere sectoren uit de maatschappij bijdragen aan de verbetering. Per

slot van rekening wordt de natuur in de Waddenzee beïnvloed door veel meer factoren dan alleen industrie en havens. Bovendien profiteren velen van deze fantastische omgeving.

Een voorbeeld is de vaarwegverruiming. Een goede bereikbaarheid van de havens voor schepen is essentieel. De vaarwegverruiming heeft daarom onze eerste prioriteit in de realisatie van de infrastructuurwensen.

Wij zijn van mening dat de vaarwegverruiming, in samenhang met perspectief op ecologisch herstel van het Eems-Dollard estuarium, realiseerbaar is.

Cruciaal voor groei is dat er effectief ruimte en milieuruimte is. De terreinen zullen we zo duurzaam en efficiënt mogelijk inrichten en benutten, waarbij wij vinden dat het milieu zo min mogelijk moet worden belast. Concreet betekent dit dat wij het gebruik van de beschikbare ruimte zowel in de havens (kades), als op de terreinen zelf, intensiveren en dat bij uitbreiding nadrukkelijk gekeken wordt naar benutting van mogelijkheden in de regio. We willen facilitator en stimulator zijn voor de minimalisatie van milieubelasting en een schone leefomgeving, met zo min mogelijk overlast voor de omgeving.

Commerciële overwegingen vormen voor ons dan ook niet de enige basis om een bedrijf te faciliteren. Nieuwe bedrijven willen we uitdagen om hun inspanningen voor duurzaamheid concreet vorm te geven. We focussen op de langere termijn en zullen doen wat binnen onze mogelijkheden ligt; de afspraken borgen over verlaging van de environmental footprint.

De bestaande bedrijvigheid blijft niet achter. De bereidheid van zittende bedrijven voor het streven naar duurzaamheid ervaren wij momenteel als groot. Door de plannen voor innovatie en vernieuwing moet de belasting van het milieu afnemen en kan een schone omgeving behouden blijven. Wij zullen in het kader van het provinciale project 'Economie en Ecologie' in balans samen met overheden, bedrijfsleven en natuur- en milieuorganisaties bijdragen aan een milieu-informatiesysteem en een routekaart voor verlaging van emissies in de Eemsdelta. Wij zijn voorstander van het opzetten van één klachtenmeldpunt in de regio.

Doen is Groen!

Aandacht voor landschap, cultuurhistorie en archeologie

De karakteristieke gehuchten Oosterwierum en Heveskes zijn verdwenen in de jaren '60 bij de aanleg van het industriepark Oosterhorn. Vanwege de nabijheid van het chemiepark is bewoning niet langer mogelijk. Gelukkig is de structuur van Weiwerd blijven staan. We investeren in herstel van de wierde, de karakteristieke bebouwing en de landschapselementen en beschermen de archeologische waarden. We werken aan een toekomst voor kleinschalige en innovatieve bedrijvigheid in bestaande en passende nieuwe bebouwing.

C. Kennis

Kennis is kracht. En kennis heeft aantrekkingskracht. In de visie van Groningen Seaports heeft kennis een belangrijke schakelfunctie naar een duurzame lange termijn toekomst van de havens en industriegebieden. Kennis creëert kansen voor innovatie en vernieuwing, duurzame inzichten en projecten, een evenwichtige arbeidsmarkt, brede werkgelegenheid, perspectief voor jongeren en innovatief ondernemerschap. Kennis- en onderwijsinstututen en goed opgeleiden zijn in de regio ruimschoots aanwezig. Deze kennis moet kansen krijgen en worden benut voor versterking en vergroening van havens en industrie en de vier genoemde clusters energie, data, chemie, en recycling.

De driehoek industrie, kennis/onderwijsinstuut en arbeidsmarkt in de regio bevindt zich in een pril stadium. Die ontwikkeling willen we stimuleren door de samenwerking in deze driehoek verder uit te bouwen.

Om kansen voor kennis te creëren is kennismaken en het slaan van bruggen noodzakelijk. Daar zijn we sterk in en willen faciliteren. Partijen overtuigen en met elkaar aan tafel zetten rondom vraagstukken die vergroening en verduurzaming van de industrie en havens in gang zetten. Daarom vinden we studies die bijdragen aan verduurzaming en vergroening van de havens erg belangrijk. Wij blijven investeren in die kennis door de eigen verbindingen met kennisinstututen voort te zetten.

We willen met de nieuwste kennisinzichten ons werk blijven verbeteren en jongeren kansen bieden om kennis te maken met het werkveld van de havens en de industrie.

Tot slot gaan we ruimte creëren voor het toepassen en testen van kennis. We willen innovatief ondernemerschap stimuleren door ook fysiek ruimte voor innovatie mogelijk te maken. Daarnaast zetten we ons in voor flexibiliteit en vermindering van regels die vernieuwing in de weg staan.

Doen is Groen!

100% duurzaam inkopen en social return

Alle inkopen van Groningen Seaports worden getoetst aan de 'duurzaam inkopen' van AgentschapNL. Voor de realisatie van de Vopak steiger (zie foto) hebben we in het kader van duurzaam inkopen voorgeschreven dat al het hout moet worden uitgevoerd met een FSC keurmerk en het staal moet worden voorzien van anodes, zodat het staal een langere levensduur heeft. Daarnaast werd tijdens de uitvoering gebruik gemaakt van de voorgeschreven social return verplichting. Dankzij de inspanning van de aannemer hebben een aantal mensen ervaringen op gedaan die zij later kunnen gebruiken bij het vinden van een passende baan. Dit doen we bij alle projecten. Groningen Seaports heeft op deze wijze in 2011 100% duurzaam ingekocht. Dankzij de inzet van de opdrachtnemers bij het invullen van hun social return verplichtingen hebben tot 2011 29 kandidaten ervaringen opgedaan. Hiervan zijn er 19 teruggekeerd in een reguliere baan.

D. Samenwerken

Door de internationalisering en grote concurrentie bereiken we meer door actief in te zetten op hechtere samenwerking. De logistieke kansen van Europese regio's worden namelijk in steeds sterkere mate bepaald door hun positie in de totale vervoersketen. Waar vroeger de concurrentiepositie van een haven bepaald werd door de ligging en de aanwezige faciliteiten, is het nu van veel groter belang om deel uit te maken van efficiënte vervoersketen. Om die reden zet Groningen Seaports in op intensieve samenwerking met andere logistieke knooppunten. Dat zijn in Nederland de Waddenzeehavens en Noord-Nederlandse rail- en binnenvaartterminals. Maar uiteraard ook de grote zeehavens van Amsterdam, Rotterdam en Zeeland waarmee Groningen Seaports een brancheorganisatie heeft opgezet. Om de Euregionale kansen van de Groninger zeehavens verder uit te nutten willen we ook samenwerkingsverbanden met de Noord-Duitse zeehavens (Niedersachsen Ports) aangaan. Daarbij richten wij ons op meer samenwerking met Hafens Emden op het gebied van loodsens, baggeren en verkeersbegeleiding van tijgebonden schepen. Tevens werken we samen met partners in de Eems-Dollard regio aan een grensoverschrijdende economische ontwikkelingsvisie.

In nauwe samenwerking met de Noordelijke havenalliantie (Den Helder, Harlingen, Lauwersoog, Eemshaven en Delfzijl), onder de noemer van Waddenzeehavens zetten we mede in op duurzame ontwikkeling van deze havens door gezamenlijke inzet op de aanvraag van Waddenfondsprojecten. Het gaat om projecten die zowel aan de economie als de ecologie in het waddengebied bijdragen. Wij intensiveren de samenwerking met de haven van Lauwersoog.

Doen is Groen!

Vissen naar afval: 'Fishing for Litter'

De zeeën en oceanen raken steeds meer vervuild met grote hoeveelheden zwerfafval, wat op stranden wordt achtergelaten en schepen verliezen of domweg overboord zetten. Dit tast het leven in de zee en dat van vogels aan. Groningen Seaports steunt het 'Fishing for Litter'-project en zorgt samen met de organisatie KIMO voor voorzieningen om door vissers opgevisst afval gratis in de havens af te geven. In 2011 is ruim 40.000 kg afval afgegeven.

E. Doen!

Van visie naar realiteit, dáár gaat het om. Stilzitten zit Groningen Seaports niet in de genen. We willen niet alleen groeien, we willen het ook op een duurzame wijze doen. Daar waar wij een bijdrage kunnen leveren, zullen we in besluitvormingsmomenten de meest milieuvriendelijke optie de voorkeur geven als het budget het toelaat en in principe de businesscase sluitend blijft. We hanteren zoveel mogelijk de LCC (Life Cycle Cost). We houden vast aan de ecoportscertificering, iedere 2 jaar. Dat betekent dat we onze milieuo- en duurzaamheidsprestaties elke 2 jaar aantoonbaar hebben verbeterd en nieuwe uitdagingen voor verbeteringen steeds zullen aangaan.

Wat we al doen en blijven doen

- Vogelvriendelijke en energiezuinige verlichting
 - 100% duurzaam inkopen en social return
 - Elektrisch rijden
 - Certificaten CO₂ compensatie via de Climate Neutral Group
 - Gebruik van 100% hernieuwbare energie
 - Stimuleren schone scheepvaart (deelname ESI en Green Award)
 - Duurzame bedrijventerreinen
 - Afval inzameling uit zee: Fishing for Litter
 - Stimuleren Natuur in de havens
 - Aandacht voor landschap, cultuurhistorie en archeologie
 - Groningen Seaports sluit aan bij Eemsdelta Green voor duurzaamheidsacties
 - Permanente verbetering van de milieuo- en duurzaamheidsprestaties door tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma Ecoports
 - Faciliteren opwekking duurzame energie
 - Walstroomaansluitingen voor schepen
 - Realiseren LNG bunkercapaciteit
 - Life Cycle Cost principe in projecten
 - Aanleg openbare utilities voor stroom, stikstof en perslucht
- Nieuwe acties voor milieu en duurzaamheid worden elke 2 jaar in het Ecoports uitvoeringsprogramma opgenomen

Perspectief voor Groningen

Groen is Doen!

Certificaten voor CO₂ compensatie

Ieder jaar compenseert de Climate Neutral Group de uitstoot van de leaseauto's van Groningen Seaports. In 2010 is 102 ton CO₂ op deze manier gecompenseerd. Daarnaast compenseert Groningen Seaports haar vliegreizen door 'green seats' aan te schaffen.

Seaports

De wereldwijde kredietcrisis in 2008 en de eurocrisis in Europa zijn ondanks de huidige omvangrijke bouwprojecten in de Eemshaven merkbaar aanwezig. Bezuinigingen leiden tot schaarse middelen bij overheden en bedrijfsleven. De komende jaren zullen daarom in het licht staan van uitvoeren en voltooiën van bestaande plannen. Een voordeel is dat afgelopen jaren veel is geïnvesteerd in ontwikkeling en herstructurering van de havens en industrieterreinen. We beschikken zodoende over een goede uitgangspositie. Deze investeringen moeten wel worden terugverdiend.

Ondanks de onzekerheid over spoedig herstel van de economie, handhaven we onverkort onze ambitie om de economische ontwikkeling op duurzame wijze te stimuleren. Om de havens en industrieterreinen in lijn met havenvisie op lange termijn duurzaam te ontwikkelen en te beheren beschikken we op dit moment in hoofdzaak over inkomsten uit gronduitgifte en havengelden. We werken met volle kracht aan het aantrekken van nieuwe bedrijven en ladingstromen om de toegevoegde waarde in 2030 te verdubbelen ten opzichte van 2012.

Onze gronduitgifte bestaat uit verkoop en erfpacht. Op lange termijn geeft erfpacht meer zekerheid en greep op toekomstige ontwikkeling. De kadecapaciteit is meer dan voldoende om extra ladingstromen aan te kunnen. We streven naar een gemiddelde jaarlijkse stijging van de overslag om de inkomstenstroom op havengelden sterk te verbeteren. Hiervoor is de vaarwegverruiming en verbetering van de infrastructuur naar het achterland noodzakelijk.

Doen is Groen!

Duurzaam Bedrijvenpark Fivelpoort

Bij de inrichting van Bedrijvenpark Fivelpoort is zoveel mogelijk rekening gehouden met duurzaamheid. Er wordt gebruik gemaakt van gezamenlijke faciliteiten, zoals gezamenlijke productie en inkoop van energie en het combineren van logistieke mogelijkheden. De bedrijven maken gebruik van geothermische energie, er zijn waterretentiebekkens aangelegd en flora en faunavoorzieningen gerealiseerd. Voor dit laatste is rekening gehouden met 4 doelsoorten voor Fivelpoort, de dagvlinders, egels, gierzwaluw en vleermuizen.

De economische crisis daagt iedereen uit tot anders denken en doen. Hervormingen en transitie naar nieuwe economische richtingen schept kansen. Wij zoeken dan ook naar wegen om in deze transitie positie te nemen en nieuwe inkomstenstromen te genereren. Voor de verbreding van ons businessmodel zoeken we, in aansluiting op de activiteiten in de Havenvisie 2030, naar nieuwe verdienmodellen. We denken daarbij onder andere aan deelnames, exploitatie van utilities, kades en vrije ruimten en samenwerking met logistieke knooppunten in binnen- en buitenland teneinde onze logistieke functie te optimaliseren. Daarnaast halen we economisch voordeel uit de duurzame aanpak bij aanleg, onderhoud en beheer: LCC en beheerbewust ontwerpen.

Hoe verder...

Met deze Havenvisie 2030 beschikt Groningen Seaports over een helder en onderbouwd koersdocument. Door in te spelen op de sterkten van vandaag en de kansen voor de toekomst kunnen wij werken aan de uitvoering van een verantwoorde en inspirerende visie. De visie biedt een kader voor verdere planvorming, afhankelijk van de ontwikkelingen zoals die zich in de omgeving zullen voordoen. We vertalen de acties uit de ontwikkelagenda in onze jaarlijkse businessplanning.

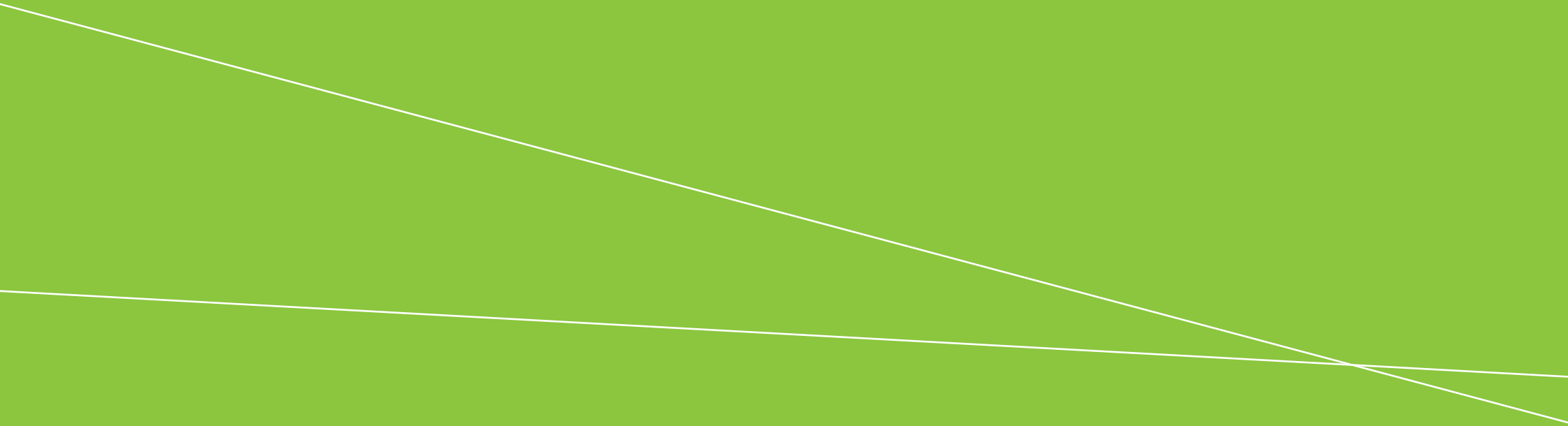
De dialoog met stakeholders blijft een belangrijke basis voor onze werkwijze om samen de economische groei in het Eemsdeltagebied op een groene wijze te realiseren. Vanaf hier is de gezamenlijke opgave de schouders er onder te zetten en de toekomst waar te maken. Doen is groen!

Bijlage 1

Ontwikkelagenda

Economische Groei = Groen

Ambitie	Doelen	Activiteiten	Rol GSP*	Verantwoordelijke	Periode
Inzetten op groei van Energy & Dataports en Biobased economy voor chemie en recycling	Groningen Seaports versterkt haar positie als energy en dataport	Aantrekken energie-intensieve activiteiten, zoals datacenters	Initiator	Groningen Seaports	KT
		Het realiseren van een kabel en leidingstrook door de Waddenzee (planologisch geregeld)	Stimulator	Provincie/E&LI	MT/LT
		Inzetten op vergroot % biomassa bijstook	Facilitator	Energieproducenten	MT
		Realiseren ruimte en kadecapaciteit voor offshore wind en biomassa	Initiator	Groningen Seaports	MT
	Chemiecluster Delfzijl wordt verder geïntegreerd en uitgebouwd	Biobased chemie ontwikkelen	Stimulator	Chemiebedrijven	LT
		Co-siting - closed loops maken in chemiecluster Delfzijl	Initiator/stimulator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
		Aantrekken andere basisgrondstoffen chemie (bijvoorbeeld ammoniak/ethyleen)	Stimulator/facilitator	Bedrijven	MT/LT
	Reststoffenverwerking wordt een zelfstandig cluster voor de regio (in termen van afval, emissies, chemische reststoffen)	Ontwikkeling van zuidzijde Oosterhorn	Initiator	Groningen Seaports/overheden	KT
		Realiseren van hergebruik van reststromen	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
	Eemshaven ontwikkelen tot offshore wind cluster van Nederland	Vergroten en verbreden faciliteiten voor offshore wind (heliport, Beatrixhaven)	Initiator	Groningen Seaports	KT
	Regionale MKB clustering	Samenwerking met regionale MKB-parken (DEAL/Regio Assen-Groningen/A33)	Stimulator	Regio/Groningen Seaports	MT
		Bijdragen aan Bedrijventerreinvisie Eemsdeltaregio	Facilitator/stimulator	Overheden/Groningen Seaports	KT
	Aantrekken MKB bedrijven gerelateerd aan de clusters	Initiëren faciliteiten voor MKB (bijvoorbeeld MKB-portal)	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
		Versterken en aantrekken van servicebedrijven en industriële dienstverleners	Initiator	Groningen Seaports	KT/MT
	Inzetten op clustermanagement door Groningen Seaports	Ontwikkelen business model voor cluster management	Initiator	Groningen Seaports	MT
		Organisatie competent maken voor de rol van clustermanager	Initiator	Groningen Seaports	MT
Inzetten op logistieke groei gerelateerd aan havenontwikkeling	Investeren in het aantrekken van logistieke stromen	Bepalen en ontwikkelen van logistieke marktkansen die horen bij de clusterontwikkeling	Initiator	Groningen Seaports	KT
	Logistieke grondplaat Noord-NL (voor Noordelijke havens)	Vaststellen rol en locaties logistieke knooppunten	Stimulator	Overheden/Groningen Seaports	KT
Inzetten op verbeteren en vergroenen bereikbaarheid	Realiseren noodzakelijke infrastructurele ontwikkelingen voor logistieke groei	Uitvoering geven aan de geselecteerde infrastructurele prioriteitenlijst	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven/overheden	MT/LT
	Stimuleren schone scheepvaart	Uitbouwen beloningsbeleid in havengeldtarieven	Initiator	Groningen Seaports	MT
		Uitbreiden walstroomfaciliteiten	Initiator	Groningen Seaports	MT
		Realiseren LNG bunkercapaciteit voor zeeschepen	Facilitator	Bedrijven/Groningen Seaports	MT
Investeren in openbare utiliteiten	Verdienmodel utiliteiten ontwikkelen	Onderzoek uitvoeren naar exploitatiemodel voor huidige en te ontwikkelen utiliteiten	Initiator	Groningen Seaports/BBE/SBE	MT
		Het realiseren van kansrijke utiliteiten	Facilitator	Bedrijven/Groningen Seaports	MT/LT
Intensiveren huidige ruimte	Hogere bezetting van kades	Gezamenlijk gebruik kades door (meerdere) bedrijven	Initiator	Groningen Seaports/bedrijven	MT

Ambitie	Doelen	Activiteiten	Rol GSP**	Verantwoordelijke	Periode
	Droge ruimtegebruik intensiveren	Realiseren kadecapaciteit voor binnenvaart en zeevaart (Oterdummerdriehoek, zuidzijde Oosterhorn)	Initiator	Groningen Seaports	MT
		Geschikt maken van braakliggende terreinen voor opslag	Initiator	Groningen Seaports	MT
		Combinaties van bedrijvigheid onderzoeken op 1 terrein	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
Uitbreiding beheersgebied	Identificeren uitbreidingsterreinen in de directe nabijheid van het beheersgebied	Vaststellen aanvullende terreinen in de Eemshaven/ Delfzijl	Initiator	Groningen Seaports/overheden	MT
	Identificeren uitbreidingsterreinen in de regio	Vaststellen aanvullende terreinen in de regio	Stimulator	Groningen Seaports/overheden	MT
		Ontwikkeling uitbreiding Eemshaven Zuidoost	Initiator	Groningen Seaports	KT/MT

LEEFOMGEVING

Ambitie	Doelen	Activiteiten	Rol GSP**	Verantwoordelijke	Periode
De clusters verduurzamen	Vaststellen locatiebeleid (voor de lange termijn, niet eenmalig)	Implementeren vestigingsbeleid door opstellen economische effectrapportage bij voorgenomen bedrijfsvestiging	Initiator	Groningen Seaports	MT
Verbetering estuarium en leefomgeving	Verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving	Inzicht krijgen in de milieueffecten van bedrijven in relatie tot de belangen van Groningen Seaports en dit koppelen aan het vestigingsbeleid	Stimulator	Bedrijven	MT
		Verbeteren kwaliteit estuarium Eems-Dollard	Gezamenlijk herstelplan voor de Eems-Dollard opstellen en uitvoeren	Stakeholder	Nederlandse en Duitse overheden
	Groningen Seaports en bedrijven leveren een bijdrage aan natuurverbetering, gekoppeld aan economische groei	Het creëren van een financiële voorziening voor natuurverbetering Eems-Dollard estuarium	Stimulator	Bedrijven/Groningen Seaports/overheden	MT
		Natuurinclusief ontwerpen en beheren	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven/overheden	MT
Respecteren PKB-Waddengebied	Groningen Seaports intensificeert haar huidige natte ruimtegebruik	Zie thema ruimte			MT
Verbeteren environmental footprint	Verlagen emissies bedrijven	Ontwikkelen routekaart om het proces te beschrijven hoe de emissies te verlagen	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
	Vaststellen flexibele milieugebruiksruimte (koppelen aan 5a en 5c)	Ontwikkelen milieu informatiesysteem (inclusief licht en geluid)	Initiator	Groningen Seaports/overheden	MT
Veiligheidsniveau verder verbeteren	Invulling veiligheidsniveau passend bij ontwikkeling beheersgebied	Bescherming tegen hoogwater verbeteren	Stimulator	Provincie	MT/LT
		Risicovolle bedrijvigheid onderdeel maken van locatie/vestigingsbeleid (zie ook 5c)	Stimulator	Groningen Seaports/overheden	MT
		Verminderen aantal incidenten waar milieuhinder optreedt	Stimulator	Bedrijven	MT
		1 meldpunt voor klachten realiseren	Stakeholder	Overheden	MT
	Milieu-emissies beperken t.a.v. volksgezondheid	Schone technologie toepassen in bedrijven	Stimulator	Bedrijven	MT/LT
		Opzetten van natuur- en milieumonitoring met andere stakeholders	Stakeholder	Overheden/bedrijven	MT
De havens beleven	Zichtbaar maken havenactiviteiten	Activiteiten ontwikkelen om de haven te kunnen bezoeken (educatief, recreatief)	Facilitator	Bedrijven/Groningen Seaports	MT

* GSP = Groningen Seaports

KENNIS	Ambitie	Doelen	Activiteiten	Rol GSP*	Verantwoordelijke	Periode
	Aantrekken arbeid in koppeling met kennisintensieve clusters	Jongeren interesseren voor de haven	Organiseren van evenementen om jongeren kennis te laten maken met de haven	Initiator/stimulator	SXC	MT
		Werknemers aantrekken voor Groningen Seaports	Aanhaken bij regionale werkgelegenheidsinitiatieven (bijvoorbeeld UWV, Social Return)	Stakeholders	UWV/bedrijven	MT
	Kennisontwikkeling en aansluiting op arbeidsmarkt versterken	Verbindingen leggen tussen de bedrijven, kennisinstellingen en arbeidsmarkt	Kennisportals voortzetten en verder ontwikkelen (in opvolging van SXC bijvoorbeeld)	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven/kennisinstellingen	MT
			Onderzoek kennisinstututen aansluiten op behoeften van bedrijven (aansluiten bij de voorbeelden Eemsdelta Green, Biobrug, Energy Valley etc.).	Initiator/facilitator (verbinden)	Groningen Seaports/bedrijven	KT
			IQ brug - voor de clusters (bijvoorbeeld Energy Valley Topclub)	Initiator	Groningen Seaports/initiatieven	MT
		Stimuleren innovatief ondernemerschap	Voorzetten verbindingen met kennisinstututen (zoals de leerstoel aan de RUG en leerstoel Hanzehogeschool)	Initiator	Groningen Seaports/kennisinstellingen	MT
			Faciliteren initiatieven van startende innovatieve ondernemingen (Brainwiede Weierd)	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
			Creëren testlocaties	Stimulator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
	Flexibiliseren en verminderen regeldruk voor innovatie en ondernemerschap	Stimulator	Bedrijven/overheden/Groningen Seaports	KT		

SAMENWERKEN	Ambitie	Doelen	Activiteiten	Rol GSP*	Verantwoordelijke	Periode
	Actieve inzet op samenwerking voor verbetering logistieke kansen	Versterken samenwerkingsverbanden met andere havens en logistieke knooppunten	Intensiveren samenwerking met Noord-Nederlandse rail- en binnenvaartterminals	Initiator	Groningen Seaports/bedrijven	MT
			Samenwerking met Noord-Duitse Zeehavens (loodsen, baggeren, verkeersbegeleiding)	Initiator	Groningen Seaports/overheden	MT
			Realiseren nauwere samenwerking met Noordelijke havenalliantie	Initiator	Groningen Seaports/overheden	MT
	Inzetten op geïntegreerde economische ontwikkelingsvisie Eemsgebied	Koppeling maken met economische kerngebieden Noordelijke regio	Opstellen en uitvoeren gezamenlijk vestigingsbeleid voor Noord-Nederland	Stimulator	Groningen Seaports/Groningen Stad/Regio Groningen-Assen/overheden	KT/MT
Samenwerking opzetten met Duitse partnerorganisaties voor economische ontwikkeling			Initiator	Groningen Seaports/overheden	MT	

DOEN	Ambitie	Doelen	Activiteiten	Rol GSP*	Verantwoordelijke	Periode
		Permanente verbetering van milieu- en duurzaamheidsprestaties	Aansluiten bij Eemsdelta Green voor duurzaamheidsacties	Stimulator/initiator	Bedrijven/overheden/Groningen Seaports	KT
			100% duurzaam inkopen en toepassing LCC	Initiator	Groningen Seaports	KT
2 jaarlijks uitvoeringsprogramma Ecoports en certificering			Initiator	Groningen Seaports	KT	

* GSP = Groningen Seaports

Samenvatting op hoofdlijnen
huidige situatie sectoren, trends,
concurrentie, visie en doen

ALGEMEEN	Huidige situatie	Trend	Concurrentiepositie	Visie	Doen
	<ul style="list-style-type: none"> Aantrekkelijke woonomgeving met hoogwaardige woonmilieu's Stad Groningen en regio Sterk kennis- en onderwijsveld in Groningen Stad en regio (Universitair, Hogescholen en MBO) Ligging aan Werelderfgoed en kwetsbaar natuurgebied 	<ul style="list-style-type: none"> Toenemend belang economische regio's Doorgaande transformatie naar de kenniseconomie Groeiende aandacht voor gevolgen mariene milieu en Eemsestuarium Economisch onzekere tijden, lastige financiering, investeringsbereidheid neemt af Vergrijzing en dalende bevolkingsaantallen in de regio, trek naar Steden. Duurzaamheid is een groeimarkt 	<ul style="list-style-type: none"> Relatie Stad Groningen en regio Groningen Assen in ontwikkeling, relatie Duitsland matig ontwikkeld Samenwerking andere havens op meerdere aspecten in ontwikkeling Samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen goed op schema Milieu- en natuurkwaliteit leefomgeving vragen extra inzet en aandacht ondernemingen, meer dan elders Up front investeringen hebben afgelopen jaren geleid tot moderne havenfaciliteiten Dreiging personeelstekorten in specifieke functies 	<ul style="list-style-type: none"> De Eemsdelta is in 2030 het belangrijkste haven- en industriegebied van Noord-Nederland Inzet op verdere samenwerking economische regio's en havens Doorzetten samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen Economische groei in balans met leefomgeving ontwikkelen Verdiene met duurzaamheid 	<ul style="list-style-type: none"> Samenwerking met SXC Samenwerking Branche Organisaties Zeehavens, Niedersachsen Ports en Waddenzeehavens Intensivering samenwerking haven Lauwersoog Doorzetten ecoportscertificering Inzet op ontwikkeling gezamenlijk vestigingsbeleid

ENERGIE	Huidige situatie	Trend	Concurrentiepositie	Visie	Doen
	<ul style="list-style-type: none"> Vanaf 2015 aanwezig vermogen ruim 9.000 MW Diversiteit energieaanbod Discussie over kolen 	<ul style="list-style-type: none"> Internationalisering energievoorziening en handel Vernieuwing productiecapaciteit Groei totale energievraag Europa Toename aandeel hernieuwbare bronnen (wind, zon, biomassa) Groei decentrale energieopwekking Beperken CO2 emissie Hergebruik van reststromen (restwarmte, CO2) Verschuiving elektriciteit naar warmteproductie Toename aandeel elektrisch transport en vervoer 	<ul style="list-style-type: none"> Voldoende capaciteit van kade en terreinruimte voor biomassa op- en overslag en assemblage windmolens strategische opslag energievoorraden Korte afstand tot aan te leggen windparken op Noordzee Korte afstand tot lege gasvelden op Noordzee voor CO2 opslag Huidige aanwezigheid en potentie voor nieuwe CO2 en reststromengebruikers Kansen MKB dienstverlening Onvoldoende technisch personeel (wind) 	<ul style="list-style-type: none"> Eemshaven belangrijke offshore windhaven Op- en overslag van biomassa Clustering met grote energievragers Verbindingen als buisleidingenstraat voor (rest) stoffen en warmtetransport Doelstelling CO2 uitstoot in de haven- en industriegebieden: 2015: 100%, 2030: 60%. Versterken kennis- en onderwijsclusters rondom energie en off-shore wind 	<ul style="list-style-type: none"> Aantrekken energie-intensieve activiteiten Realisatie heliport en de ontwikkeling van de Beatrixhaven Aantrekken gespecialiseerde MKB bedrijven

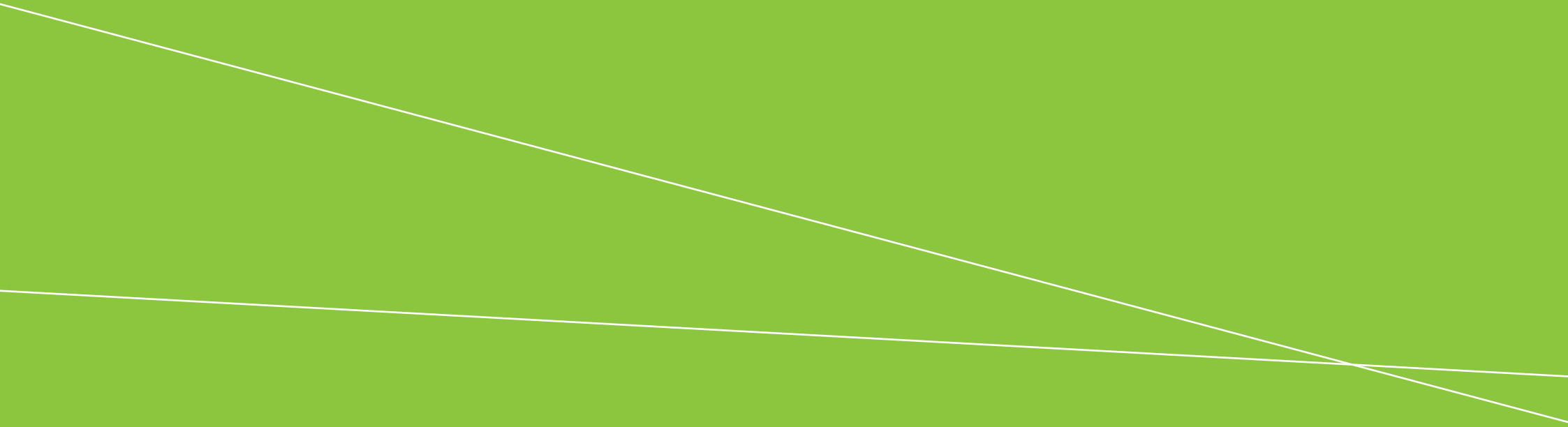
	Huidige situatie	Trend	Concurrentiepositie	Visie	Doen
DATA	<ul style="list-style-type: none"> Aanwezigheid TCN Telehouse in Eemshaven Aanlanding transatlantische datakabel Directe verbinding met Groningen Internet Exchange 	<ul style="list-style-type: none"> Wereldwijde groei automatisering en opslag en transport van data Interesse nieuwvestigers datacenters Data op- en overslag is een groeiemarkt 	<ul style="list-style-type: none"> Leveringszekerheid energie door grote capaciteit en diversiteit aanbod op korte afstand Directe connectiemogelijkheden met energieaanbieders zonder netwerkbelasting Aanwezigheid duurzame energie (met name wind) Directe connectiemogelijkheden met Internet Xchanges in USA, Hamburg, Amsterdam Luchtkoeling mogelijk door relatieve windrijke positie aan de kust (energiebesparing) Onvoldoende technisch personeel in ICT sector 	<ul style="list-style-type: none"> Eemshaven Dataport Noord-Nederland in 2020 Aantrekken en faciliteren datawarehouses 	<ul style="list-style-type: none"> Realisatie uitbreiding Zuidoost hoek Eemshaven voor vestiging datacenters Aandacht vragen voor aanleg glasvezelverbinding Eemsdelta

	Huidige situatie	Trend	Concurrentiepositie	Visie	Doen
CHEMIE	<ul style="list-style-type: none"> 15% Nederlandse energieproductie in chemiecluster Delfzijl Onderlinge uitwisseling producten binnen chemiepark Discussie over milieubelasting Waddengebied 	<ul style="list-style-type: none"> Vergroening van de chemie door gebruik van biologische en hernieuwbare grondstoffen Grondstoffenschaarste en hoge prijzen Toename hergebruik van reststromen Toenemende concurrentie opkomende landen Strengere milieu en veiligheidseisen 	<ul style="list-style-type: none"> Stabiele sector door modernisering afgelopen jaren Basisgrondstoffen aanwezig in de regio (gas, zout, energie) Kans voor nieuwe basechemicals Sterk agribusinesssector in de regio aanwezig voor uitbouwen en innovaties in biobased chemie Kansen door verdere integratie met restproducten en -stoffen uit recycling en energiecluster Op termijn onvoldoende technisch personeel (chemie) 	<ul style="list-style-type: none"> Delfzijl: het Groene Chemiecluster van Noord-Nederland Groei door innovatie en gebruik van biologische en hernieuwbare grondstoffen Groei door andere basisgrondstoffen chemie Inzet op efficiënte uitwisselingen van producten en reststromen Hergebruik restwarmte stijgt 50% Inzet op verlaging emissies bedrijven noodzakelijk Versterken kennisontwikkeling chemie Inzet op verbetering veiligheidsniveau Inzet op industrieel MKB en dienstverlening 	<ul style="list-style-type: none"> Realisatie openbare utilities Co-siting en closed loops creëren door aantrekken en bedrijven Ontwikkelen effectief locatiebeleid t.b.v. clustering en risicobeheersing Creëren op en overslag locaties biomassa Faciliteren innovatieve startende ondernemers Faciliteren experimenteerruimte en testlocaties, bijvoorbeeld algenproefboerderij Samenwerking Eemsdelta Green voor milieumonitoring

	Huidige situatie	Trend	Concurrentiepositie	Visie	Doen
RECYCLING	<ul style="list-style-type: none"> Aanwezigheid diverse verwerkers van rest- en afvalstoffen Aanwezigheid bedrijven met diverse restproducten en -stromen 	<ul style="list-style-type: none"> Recycling sterk in opkomst door toename grondstoffen schaarste en prijsverhogingen Meer aandacht voor duurzaamheid, Cradle to Cradle en klimaatvraagstukken Verbruikseconomie staat onder druk Recycling en biomassaoverslag is een groeiemarkt Groeiemarkt reststoffen uit landbouwsector Discussie over afvalverbranding 	<ul style="list-style-type: none"> Voldoende capaciteit kade, terrein en milieuruimte voor op- en overslag en verwerking en upcycling Recyclingsector in de basis goed aanwezig Goede potentie voor verbindingen met chemie en energiecluster door aanwezigheid reststoffen Aanwezigheid reststoffen in regio, industrieel, agri en stedelijk 	<ul style="list-style-type: none"> Zelfstandig Recyclecluster voor de regio in Delfzijl Efficiency door schaalvergroting 	<ul style="list-style-type: none"> Inrichting zuidzijde Oosterhorn in Delfzijl

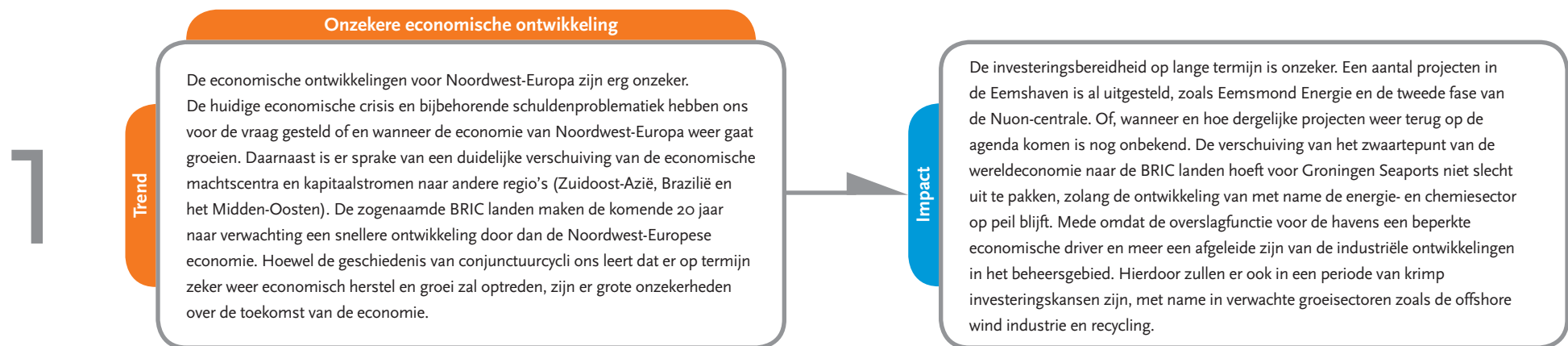
	Huidige situatie	Trend	Concurrentiepositie	Visie	Doen
LOGISTIEK	<ul style="list-style-type: none"> 2 havens, waarvan de Eemshaven met diepzeetoegang Grote inlandrailterminal in Veendam en trimodaal ontsloten Shuttledienst Groningen Railport met Rotterdam Ontsluiting haven en industriegebieden door 2 baans wegen Vaarwegtoegang geschikt tot 11 m, discussie over verdere verdieping Overslag beperkt 	<ul style="list-style-type: none"> Groei van transport door groei industrie Importantie van logistieke knooppunten neemt sterk toe, belangrijke vestigingsfactor Toename verkeers- en milieuknelpunten havens Rotterdam en Amsterdam Ontwikkeling Jade Weser Port in Wilhelmshafen Verduurzaming transport en logistieke sector in opkomst Ondergronds transport groeit (pijpleidingen) Schaalvergroting in de zeescheepvaart Strengere milieu- eisen in aantocht voor zeescheepvaart Langere en zwaarder vrachtwagens (LZV's) in opkomst (30% besparing brandstof) 	<ul style="list-style-type: none"> Matige positie internationale logistiek Beperkte achterlandverbindingen van de havens via weg, water en spoor Afzetmarkt achterland beperkt Sterke concurrentie van Nederlandse en Duitse havens Verbetering kansen voor transitielading bij GRP bij aanleg Oostboog Filevrije regio, just in time leveren goede positie In de beeldvorming grote afstand tot grootstedelijke centra Bij verdubbeling N33 tot Delfzijl betere ontsluiting voor LZV's ook naar Duitsland en directe aantakking op goederenvervoer via spoor en water 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet op verbetering infrastructuur Inzet op groei van de overslag door aantrekken nieuwe ladingstromen Aantrekken industrie met havengerelateerde logistieke stromen Inzet op vaarwegverruiming Eemshaven tot 14 m, daarna geen verdere vaarwegverdieping Geen zeewaartse uitbreiding Eemshaven Bijdragen aan vermindering milieubelasting door transport Samenwerking andere havens voor optimalisering logistieke stromen 	<ul style="list-style-type: none"> Samenwerking overheden op wensenlijst infrastructuur Korting op havengelden voor schone scheepvaart Ontwikkeling van openbare utiliteiten en buisleidingenstraat Samenwerking Nederlandse en Duitse havens Intensiveren samenwerking (inter)nationale netwerken en partners in de logistieke keten

De omgeving richting 2030 en haar onzekerheden

Een belangrijke vraag voor de hiervoor geformuleerde visie is of deze robuust is voor mogelijke ontwikkelingen op de lange termijn. Om een goed beeld te vormen van de wereld richting 2030 is een omvangrijke studie uitgevoerd. Deze trendanalyse brengt in kaart welke trends en ontwikkelingen de komende decennia bepalend zijn voor de ontwikkeling van de havens en industrie in het beheersgebied. Dit biedt de mogelijkheid om de belangrijkste onzekerheden inzichtelijk te maken, waar op gelet moet worden en wat ze betekenen voor de visie.

Trends en impact op Groningen Seaports

2

Trend

Grondstoffen schaarste en overgang naar hergebruik

Een van de meest onzekere en complexe vraagstukken voor de 21e eeuw, betreft de vraag hoe lang we nog vooruit kunnen en/of willen met grondstoffen zoals fossiele brandstoffen, water, voedsel, ertsen en mineralen. Deze grondstoffen zijn cruciaal voor onze samenleving, maar de (lineaire) verbruikseconomie komt steeds meer onder druk door schaarstevraagstukken, maatschappelijke opvattingen, bevolkingsgroei en de klimaatproblematiek. Door deze ontwikkelingen is er een duidelijke en onomkeerbare trend naar circulaire alternatieven (zoals cradle-to-cradle concepten) waarin duurzaamheid centraal staat. Dat de overgang naar een circulaire economie plaats gaat vinden en verder zal doorzetten lijkt zeker. Onzeker is echter hoe en met welke snelheid deze transitie precies zal verlopen.

Impact

Deze trend heeft een grote invloed op de toekomst van Groningen Seaports. Indien er een versnelde transitie naar industriële inrichting op basis van hergebruik komt, dan betekent dit dat ook Groningen Seaports versneld en verder zal moeten inzetten op het hergebruik van reststoffen door co-siting, clustervorming en het faciliteren van closed-loop initiatieven. Vertraagt de transitie, dan zal Groningen Seaports flexibel moeten zijn in de snelheid en precieze invulling van de visie waarin groei door duurzaamheid en clustervorming de centrale thema's zijn.

3

Trend

Energievoorziening van de toekomst

Verduurzaming en decentrale opwekking. De totale energievraag in de wereld blijft onmiskenbaar groeien, ook in Nederland en de rest van West-Europa. Weliswaar minder snel dan in opkomende economieën, maar nog altijd substantieel. Dat er verdere verduurzaming van de energievoorziening zal plaatsvinden is eveneens duidelijk. De vraag is alleen met welke snelheid en op welke wijze. Vooralsnog is er veel aandacht voor offshore windenergie en staan er bijvoorbeeld grootschalige investeringen gepland in Duitsland. Zonne-energie lijkt daarnaast een vlucht te gaan nemen, nu de kosten afnemen en de efficiëntie toeneemt. Maar ook biobrandstoffen bieden aantrekkelijke kansen voor de toekomst. Tot slot speelt de vraag in hoeverre er een omslag plaatsvindt naar decentrale energieopwekking. Grootschalige opwekking zal, vanwege netstabiliteit, altijd een rol spelen voor grootverbruikers. Maar hoe groot zal het aandeel worden van zelfproducerende consumenten en bedrijven? Reële oplossingen komen steeds dichterbij. Daarnaast wordt 60% van de energievraag gebruikt voor het opwekken van warmte. Door mogelijkheden voor hergebruik van restwarmte en directe omzetting van brandstoffen in warmte zal de energiehuishouding gaan veranderen. Ook bestaan de nodige onzekerheden over wat het exacte effect is van die trends.

Impact

De huidige en in aanbouw zijnde energievoorzieningen blijven de komende tientallen jaren zeker nog in gebruik. Bovendien trekken grote energieaanbieders grote energievragers aan, zoals het datacenter van TCN. De mogelijkheden op de middellange termijn voor het aanwezige energiecluster zijn daardoor gegarandeerd. De onzekerheid neemt echter op de langere termijn wel toe. Voor Groningen Seaports vormt in die zin vooral een zeer lange termijn trend richting decentrale opwekking een bedreiging voor de huidige basis van centrale energieopwekking. Echter, ook hier kan op langere termijn op worden ingespeeld. Bovendien is de verwachting dat deze onzekerheid zich pas echt zal voordoen in de periode na 2025. Daarbij is de diversiteit van de energieproductie (kolen, gas, afval, biomassa, wind) dusdanig groot, dat er een hoge mate van robuustheid is voor de lange termijn energievoorziening.

4

Doorgaande transformatie naar kenniseconomie

Trend

Havens en industriecomplexen hebben zich ontwikkeld tot een steeds arbeidsextensievere sector. De verregaande automatisering heeft ertoe geleid dat de directe werkgelegenheid is afgenomen. Tegelijkertijd worden kennis en innovatie in economisch opzicht steeds dominantier. Het percentage werkgelegenheid in de zakelijke dienstverlening is de laatste jaren flink toegenomen. Deze trend lijkt zich in de toekomst onverminderd voort te zetten.

Impact

De recente investeringen in bedrijvigheid in de Eemshaven zorgen voor een groei van tijdelijke en structurele arbeidsplaatsen. Het op peil houden van de directe werkgelegenheid zal echter een uitdaging zijn voor grote industriële complexen. Wel lijken er kansen door meer focus op kennis en innovatie in de haven, vooral met betrekking tot automatisering en verduurzaming van de industrieclusters. Kenniswerkers zijn vaak minder fysiek gebonden aan Groningen Seaports als vestigingsplaats. De stad Groningen zou bijvoorbeeld prima een deel van de kenniswerkers uit de Groninger zeehavens kunnen leveren en huisvesten. Het belang van indirecte toegevoegde waarde en werkgelegenheid neemt daarmee toe.

5

Schaalvergroting van het transport

Trend

Vooralsnog worden schepen steeds groter en steken zij steeds dieper. Hoewel er alsnog meer schepen komen met een bredere opbouw, waardoor ze toch meer lading kunnen vervoeren zonder een diepere ligging, blijft de trend dat schepen groeien, zowel in de lengte, breedte als diepte.

Impact

Bedrijven als Vopak en RWE-Essent willen de Eemshaven al aandoen, met schepen met een grotere diepgang dan de huidige vaargeul. Zonder vaargeulverdieping kan de diepzeehavenfunctie van Groningen Seaports, door slechte bereikbaarheid voor de allergrootste schepen, verzwakken. Hoewel de effecten van een vaargeulverdieping te verwaarlozen zijn (onderzoek Imares) is het van belang om aandacht te besteden aan de balans met het Waddengebied. Efficiëntie, milieu- en veiligheidsaspecten zijn in de discussie over grotere schepen ten opzichte van meerdere kleine schepen onderbelicht. Voor shortsea-activiteiten en andere bedrijvigheid zoals de offshore wind, is de diepgang van minder belang. Omdat ook voor deze activiteiten groei wordt verwacht, liggen hier eveneens kansen.

6

ICT toepassingen

Trend

Informatietechnologie drukt een steeds grotere stempel op onze maatschappij. Dit werkt de verdere automatisering van de industrie in de hand en faciliteert de kenniseconomie. Fysieke aanwezigheid en nabijheid spelen een kleinere rol. Een gevolg van deze ontwikkelingen is dat de uitwisseling van informatie exponentieel groeit in termen van GigaBytes en TeraBytes. Datatransport en opslag zijn een belangrijk fenomeen voor de toekomst en de verwachting is dat dataverkeer exponentieel verder groeit. Wel is het onzeker in welke mate de efficiëntieslag van het dataverkeer (door de aanleg van glasvezel en grotere capaciteit datacenters per m²), de groeiende vraag naar dataverkeer kan opvangen.

Impact

De invloed van informatietechnologie op automatisering en daarmee de vraag naar werkgelegenheid is besproken bij trend 4. Voor Groningen Seaports liggen er kansen voor de uitbreiding van haar rol in het dataverkeer, bijvoorbeeld door aanlanding van datakabels en de aanleg en uitbouw van datacenters. Vooral omdat datacenters in hoge mate afhankelijk zijn van omvangrijke en stabiele energievoorziening.

7

Trend

Financiering

Ingegeven door de economische onzekerheid is financiering van investeringen lastiger geworden, zowel voor investeerders, grotere opdrachtgevers als voor de overheid en de consument. De hoeveelheid beschikbaar kapitaal is afgenomen en banken en investeerders zijn momenteel terughoudend in het verstrekken van investeringen en leningen. De overheid zal in de toekomst een groter deel van de financiering overlaten aan private partijen. Dit betekent ook dat bij investeringen door de overheid contractvormen veranderen in de richting van Publiek Private Samenwerking (PPS). Het belang aan sluitende businesscases vooraf, die de investering rechtvaardigen, zullen daarin steeds belangrijker worden.

Impact

Zowel voor bedrijven in haar beheersgebied als voor potentiële klanten zal financiering nog enige tijd problematisch blijven. Tevens lijkt de overheid zich meer en meer terug te trekken, zoals ook blijkt uit de beperkte reserveringen die zijn gedaan voor de infrastructuur in Noordoost-Groningen. De eventuele investeringen zullen meer en meer in samenwerking met marktpartijen gedragen moeten worden. Daarbij ontstaat een toenemend belang in het ontwikkelen van gezonde verdien- en exploitatiemodellen.

8

Trend

Economische regio's domineren niet natiestaten

Zowel op globale, landelijke als regionale schaal telt steeds meer dat regionale economische ontwikkeling leidend zal zijn. Het faciliteren van economische ontwikkeling in bredere zin staat daarin centraal. Zo heeft een stad als New York mondiaal een economisch aandeel dat vele malen groter is dan Nederland. Dit betekent dat economische ontwikkeling steeds meer moet worden gezien vanuit natuurlijk economische regio's zoals de Randstad en niet vanuit verschillende steden.

Impact

Groningen Seaports speelt een economische rol in de regio Noordoost-Groningen en breder voor de Regio Groningen-Assen en het Noorden. De toekomstige rol van Groningen Seaports zal ook in dat bredere perspectief gezien moeten worden, waarbij de relatie met de stad Groningen evident is. De vraag is eveneens of er vanuit deze trend op langere termijn een natuurlijke regionale ontwikkeling ontstaat in breder Noord-Nederlands verband of met de Noord-Duitse regio's.

Van trends naar onzekerheden

Wanneer de beschreven trends nader worden geanalyseerd op onvoorspelbaarheid en impact op het beheersgebied en Groningen Seaports, dan zijn er twee lange termijnontwikkelingen die als belangrijkste onzekerheden voor de visie geïdentificeerd kunnen worden:

Lange termijn economisch groeipotentieel

De economische ontwikkeling is de trend met de grootste onvoorspelbaarheid. Hierbij is met name de vraag wanneer de economie weer zal aantrekken en met welk groeipercentage dat gaat gebeuren. Zien we op de lange termijn weer economische groei? Of krijgen we te maken met een langdurige periode van economische stagnatie? Hoe dit uitpakt zal vanzelfsprekend een zeer grote impact hebben op de toekomst van Groningen Seaports, de totale investeringsruimte en het groeipotentieel voor het beheersgebied in termen van industriële productie en de overslag.

Lange termijn economische inrichting

De tweede voornaamste onzekerheid in termen van onvoorspelbaarheid en impact wordt bepaald door een tweetal samenhangende trends:

- grondstoffen-schaarste en overgang naar hergebruik;
- energievoorziening van de toekomst; verduurzaming en decentrale opwekking.

Deze twee trends laten zich samenvoegen tot de vraag of we een ontwikkeling gaan zien in de richting van een circulaire economie, gebaseerd op duurzame energievoorziening en productie op basis van hergebruik. Of blijven we op de middellange tot lange termijn toch een economische inrichting houden die gebaseerd is op fossiele brandstoffen en industriële systemen die grondstoffen verbruiken? Dat de ontwikkeling zich op lange termijn in de richting van een circulaire economie beweegt, lijkt zeker. De vraag is vooral hoe snel die transformatie plaatsvindt en waar we in 2030 zullen staan.

De overige trends, zoals de ontwikkeling naar een kenniseconomie, schaalvergroting in het transport, ICT toepassingen en de ontwikkeling van financiering zijn vanzelfsprekend eveneens van belang. Deze zijn echter minder onvoorspelbaar en/of hebben een minder grote impact. Met andere woorden: deze trends blijven zich voltrekken (in alle scenario's), maar vormen een minder onzekere factor voor de visie.

Wanneer de twee hiervoor beschreven meest toonaangevende onzekerheden met elkaar geconfronteerd worden, ontstaan vier scenario's die de toekomst op langere termijn weergeven. Deze toekomstenvormen daarmee scenario's voor de visie. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de scenario's weergaven zijn van de lange termijn toekomst die zich kunnen voordoen. Welk scenario zich voordoet laat zich afwachten. Immers, de trends die dat bepalen zijn niet door Groningen Seaports te beïnvloeden.

Van onzekerheden naar scenario's

Grijze Groei

Het scenario Grijze Groei is een voortzetting van de situatie zoals we die kenden voor het uitbreken van de economische crisis in 2008. Een situatie die gekenmerkt wordt door groei, zowel in productie, wereldwijde overslag als toename van de energiebehoefte. In dit groeiscenario is er voldoende investeringsruimte beschikbaar voor de industrie en havens en is schaalvergroting het toverwoord om tot efficiëntieverbetering te komen. De grote spelers zijn aan de macht en hebben een stevig belang om hun geld te blijven verdienen aan blijvende toename van consumptief verbruik. Productie vindt plaats door gebruik van traditionele grondstoffen en energie die voornamelijk wordt opgewekt door fossiele brandstoffen en centrale opwekking. Efficiëntie is in dit scenario leidend en innovatie staat in het teken van het verbeteren van de bestaande industrie, waardoor de behoefte naar arbeid steeds kleiner wordt. Recycling zal weliswaar toenemen, maar dan voornamelijk om efficiëntie in productie en energiebehoefte te realiseren.

Grijze Krimp

Het Grijze Krimp scenario is een nachtmerriescenario voor Noordwest-Europa en zeker ook voor Groningen Seaports. De economische groei komt, zoals we in Japan zien, tot stilstand, waarbij de economie tientallen jaren lang rond de o-lijn blijft. De vraag naar energie blijft weliswaar groeien, maar er wordt niet meer grootschalig geïnvesteerd in de industrie en energievoorziening die daardoor langzaam verouderen. Duurzaamheid is verlieslatend en innovatie is beperkt. Grote bedrijven zullen hun schaalvoordelen moeten benutten om overeind te blijven. Voor kleine innovatieve ondernemingen is beperkt ruimte en er wordt beperkt geïnvesteerd in kennisontwikkeling. De vraag naar arbeid zal afnemen, door de krimpende economie en de focus op efficiëntie. Clustervorming blijft zeer beperkt. Recycling levert geen rendement op en investeringen blijven achterwege, waardoor Noordwest-Europa verder positie verliest ten opzichte van opkomende landen. Mochten we in dit scenario terechtkomen, dan is er nauwelijks ruimte voor visieontwikkeling omdat overleven centraal staat.

Groene Groei

Het Groene Groei scenario vormt voor velen een droombeeld. De economie vindt haar groeipad weer, maar dan in een situatie waarbij er geld kan worden verdiend met verduurzaming en er flink geïnvesteerd wordt in de vernieuwing van energiebronnen en de recycling (re-use, re-do, re-cycle). Consumenten en samenleving eisen een omslag naar duurzaamheid en zijn ook bereid hiervoor te betalen. Bedrijven en industrieën zien volop aanleiding en kansen om hierin mee te gaan, waardoor economische groei en verduurzaming hand in hand gaan. Er is veel bereidheid voor innovativiteit in groot-, midden- en kleinbedrijf. Ondernemerschap viert hoogtij en overheden stimuleren de verdere vergroening van de economie. Clusters verbreden en verdiepen, door het toevoegen van hergebruikers van reststoffen en het maken van combinaties met kennisinstellingen en het MKB om tot innovatieve oplossingen te komen. Kennis is een belangrijke productiefactor en vormt de drijver van werkgelegenheid. In 2030 is de CO₂ uitstoot drastisch teruggedrongen en floreert de circulaire economie, op basis van gesloten systemen en opwekking van energie uit hernieuwbare bronnen.

Groene Krimp

Hoewel de economische stagnatie in het Groene Krimp scenario ervoor zorgt dat het totale investeringvolume beperkt blijft, worden de investeringen wel aangewend om de economie om te bouwen naar een circulaire economie, waarin duurzaamheid en hergebruik centraal staan. De consument en samenleving eisen verduurzaming. Dit gegeven vormt de basis voor organisaties om te kunnen blijven concurreren. De crisis dwingt tot innovatie met het beperkte beschikbare geld, de innovatiekracht is hoog. Er wordt volledig ingezet op het hergebruik van restwarmte en andere restproducten uit het huidige energie- en chemiecomplex. Zo ontstaan daadwerkelijk gesloten systemen. De energievraag zal beperkt groeien (10%), waarbij meer focus komt op bronnen zoals offshore windenergie, gas en wellicht biomassa. Er zal creativiteit worden gevraagd van producerende bedrijven en industrieën. De grote bedrijven domineren, maar daarnaast floreren een aantal nichespelers. In dit scenario wordt dan ook gevraagd om een hoge mate van ondernemerschap. Clustervorming en recycling zullen belangrijke middelen voor efficiëntie vergroting vormen.

In de volgende figuren zijn de vier scenario's kwalitatief beschreven en zijn de kwantitatieve projecties weergegeven voor de lange termijn.

◀ [Kwalitatieve beschrijving scenario's](#)

Kwantitatieve beschrijving scenario's ▶

Betekenis van de scenario's voor de visie

GROEI

Uit de potentieramingen blijkt dat in de scenario's Grijs Groei, Groene Krimp en Groene Groei de potentie voor de bedrijvigheid in het beheersgebied van Groningen Seaports om door te groeien overeind blijft. Wel zal de mate van de groei en het karakter van die groei per scenario verschillen.

In de scenario's Groene Krimp en Groene Groei, zal verduurzaming een belangrijke drijver zijn voor de groei. Vooral de sectoren energie (focus windenergie) en chemie zullen zich door clustervorming verbreden. In Groene Groei zal het volume van de investeringen in verduurzaming en daarmee de groei veel groter zijn dan in het scenario Groene Krimp. In het Groene Krimp scenario zal de verbreding van de clusters met MKB en kennisgerelateerde bedrijvigheid minder zijn, waardoor de gerealiseerde toegevoegde waarde beperkt blijft tot circa 0,2 miljard en de gerealiseerde werkgelegenheid circa 2.000 arbeidsplaatsen zal bedragen. Dat betekent nog altijd een stevige groei. De groei is echter niet vergelijkbaar met de potentie van het scenario Groene Groei, waarin de toegevoegde waarde toeneemt met zeker 1 miljard en de werkgelegenheid met 8.000 arbeidsplaatsen. In het scenario Grijs Groei zal clustervorming zich voornamelijk beperken tot verbreding van de activiteiten in de energie- en chemiesector.

De logistieke marktkansen zullen in de groeiscenario's het meest omvangrijk zijn, evenals het beschikbare kapitaal om investeringen te doen in infrastructuur (binnen en buiten het beheersgebied). Het kapitaal om te investeren in infrastructuur ten dienste van de clusters, zowel de ontsluiting van het beheersgebied met wegen, spoor en waterwegen, als de investeringen in openbare utilities (zoals pijpleidingen of glasvezel) in het beheersgebied, zal in de groeiscenario's ruim aanwezig zijn. In het Groene scenario ligt de nadruk dan vooral op de utilities om hergebruik van reststoffen etc. mogelijk te maken. In het Grijs Groei scenario ligt de nadruk met name op de ontsluiting van het beheersgebied, bijvoorbeeld door verbreding van de wegen in de omgeving.

In de krimpscenario's zijn er nauwelijks kansen voor de logistiek voor Groningen Seaports en zijn investeringen in infrastructuur en ruimtelijke uitbreiding niet of beperkt aan de orde. In Groene Krimp zal het volume reststoffen echter wel toenemen, waardoor de vraag naar openbare utilities, zoals pijpleidingen, in het beheersgebied zal toenemen.

De groei van het ruimtegebruik zal in het Groene Groei scenario het grootst zijn. De potentieramingen geven voor het scenario Groene Groei een ruimtelijke uitbreiding van 1000 hectare weer (250 hectare natte terreinen, voornamelijk door inbreiding en 750 hectare droge bedrijventerreinen). Wat betreft droge bedrijventerreinen zal de groei in de krimpscenario's beperkt blijven tot een omvang die nu nog beschikbaar is in het beheersgebied.

De rol van Groningen Seaports in de scenario's Grijs Groei, Groene Groei en Groene Krimp kan verbreed worden naar kennismakelaar, clusterregisseur en stimulator. De manier waarop deze rol wordt ingevuld is afhankelijk van welk scenario zich voordoet. In het scenario Grijs Groei zal Groningen Seaports vooral nieuwe bedrijvigheid aantrekken, terwijl in Groene Krimp het verbinden van bestaande bedrijvigheid door middel van closed-loops centraal staan. In Groene Groei kan Groningen Seaports beide combineren, in scenario Grijs Groei is er geen ruimte voor een rol als kennismakelaar en zal de regiefunctie vooral in het teken staan van behoud.

LEEFOMGEVING

Omdat Groningen Seaports geen concessies wil doen aan de leefomgeving, blijven deze elementen uit de visie overeind in alle scenario's. Groningen Seaports maakt de principiële keuze om in geen van de scenario's over te gaan tot uitbreiding op de Waddenzee. Voor verdieping van de vaargeul wil Groningen Seaports dat deze gepaard gaat met estuariumherstel. Verder streeft Groningen Seaports in alle scenario's naar verbetering van de leefomgeving.

De voortvarendheid waarmee het verbeteren van de leefomgeving wordt aangepakt is afhankelijk van het scenario dat zich voordoet. In het Groene Groei scenario zal de environmental footprint min of meer vanzelf kleiner worden, aangezien duurzaamheid dan in de bedrijfsvoering van alle bedrijven die actief zijn in Groningen Seaports is opgenomen. In Groene Krimp zal dit eveneens het geval zijn, maar is er minder ruimte voor bedrijven om in duurzaamheid te investeren. In Grijs Groei kan Groningen Seaports eisen blijven stellen aan bedrijven, maar gaat de verduurzaming van het bedrijfsleven minder snel en kan Groningen Seaports dus ook een minder ambitieuze verkleining van de footprint nastreven. In Grijs Groei zal het erg lastig zijn om tot een verbetering van de leefomgeving over te gaan, door veroudering van de industrie en beperkte investeringsruimte.

Voor veiligheid geldt hetzelfde principe als voor de ecologie. Veiligheid is een basiscriterium dat in alle scenario's voor Groningen Seaports van even groot belang is. Vanzelfsprekend zal er in de groeiscenario's meer investeringskapitaal en aandacht zijn voor veiligheid.

KENNIS

De verdieping en verbreding van clusters zal per scenario verschillen. Dit betekent ook een verschillende aandacht en investeringsruimte voor kennis. Het versterken van kennisclusters rondom energie, chemie en recycling zal vooral tot ontwikkeling komen in het Groene Groei scenario en (in mindere mate) in het Groene Krimp scenario. In deze scenario's zal Groningen Seaports de rol kunnen oppakken om als kennisnetwerker en spin in het web tussen de industrie, kennisinstellingen en arbeidsmarkt te fungeren. Groningen Seaports kan dan actief ondernemerschap stimuleren en samenwerkingsverbanden opzetten tussen kennisinstellingen en industrie. Er zullen voldoende financiële middelen zijn om initiatieven als Energy Delta en Eemsdelta Green verder uit te bouwen. Groningen Seaports kan een voorttrekkers- en regierol vervullen in de Groene scenario's in samenwerking met partijen als de NOM en de samenwerkingsverbanden van de bedrijven in de regio (SBE/BBE).

In het Grijs Groei is kennisontwikkeling vooral gericht op efficiëntieverbetering en het realiseren van nieuwe energieproducten of chemieproducten. De indirecte toegevoegde waarde en werkgelegenheid nemen in Grijs Groei minder toe. In Grijs Krimp zal de indirecte toegevoegde waarde en werkgelegenheid van het beheersgebied afnemen en spelen kennis en innovatie nauwelijks een rol vanwege het gebrek aan daarvoor beschikbaar kapitaal.

SAMENWERKEN

Het leggen van verbindingen op verschillende schaalniveaus zal centraal staan in de Groene scenario's, vooral:

- In de Noordelijke regio, met de stad Groningen, de regio Groningen-Assen en het Noordwesten van Duitsland;
- In het beheersgebied van Groningen Seaports tussen de bedrijven in de verschillende clusters;
- Binnen de clusters.

De rol voor Groningen Seaports om als regisseur en stimulator op te treden is vooral van belang in de Groene scenario's. Juist dan zal er veel behoefte zijn aan samenwerkingsinitiatieven om de verduurzaming te ondersteunen. De analyses wijzen uit dat de indirecte werkgelegenheid gecreëerd door de bedrijvigheid in het beheersgebied in de Groene scenario's zal toenemen. Een breder perspectief of de toegevoegde waarde en werkgelegenheid is dan noodzakelijk. Een grotere rol van Groningen Seaports in de regiologistiek is een voorbeeld van deze indirecte toegevoegde waarde, evenals de bedrijvigheid die kan ontstaan door verbindingen tussen kennisinstellingen en bedrijven in het beheersgebied. Deze bedrijvigheid zou zich prima kunnen vestigen in de stad Groningen.

In het Grijs Groei scenario staan verbindingen vooral in het teken van de groei en efficiëntieverbetering van de industrie. In het Grijs Krimp scenario's zal opportunisme de overhand hebben, waardoor verbindingen alleen worden gelegd als deze tot schaalvoordelen kunnen leiden die het overleven van bedrijven vereenvoudigen.

ECONOMISCHE GROEI = GROEN

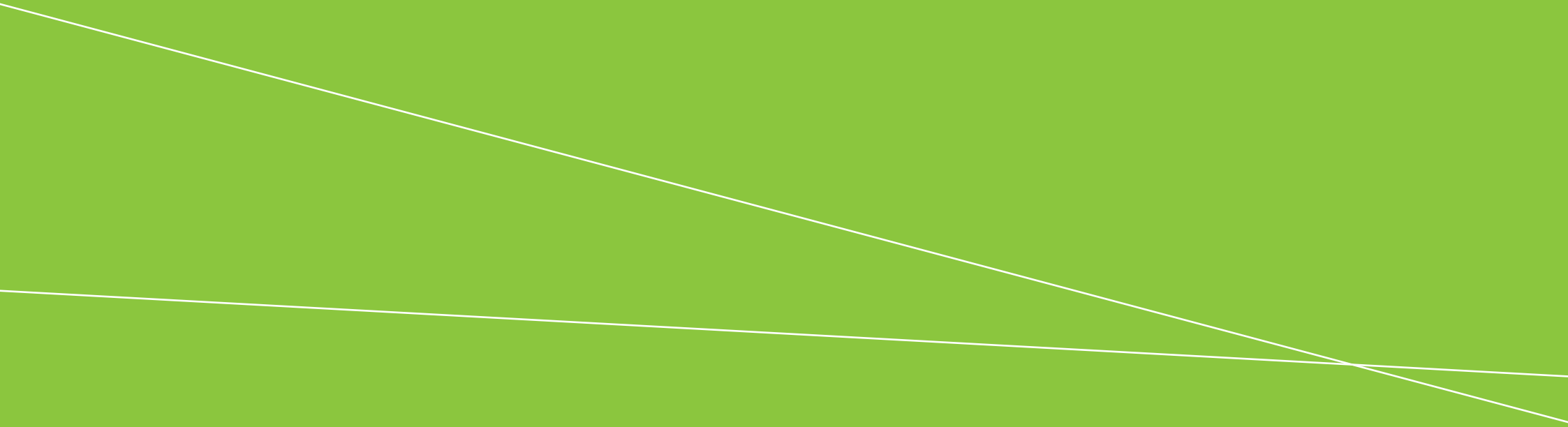
Conclusie van de confrontatie van de visie met de scenario's

De conclusie van de voorgaande confrontatieanalyse op basis van de potentieramingen is dat de Havenvisie 2030 robuust is voor drie van de vier scenario's. De manier waarop de Havenvisie 2030 invulling zal krijgen in de diverse scenario's is wel zeer verschillend. Dit betreft niet alleen de mate van groei, maar vooral ook het karakter van die groei. De verduurzaming zal in de Groene scenario's doorzetten en de leefomgeving, kennis en samenwerking zullen tot hun recht komen in het Groene Groei scenario. In het Groene Krimp scenario staan deze thema's nog altijd centraal, maar zal het totale investeringsvolume hiervoor beduidend lager zijn. In Grijze Groei blijven de leefomgeving, kennis en samenwerking overeind, maar zullen meer in het teken staan van volume groei en efficiëntieverbetering. De verbreding van de clusters krijgt dan wel vorm, maar de verduurzaming en verdieping met kennis en samenwerking met bijvoorbeeld het MKB blijft dan beperkt. In het Grijze krimp scenario zal de realisatie van de Havenvisie 2030 ernstig onder druk staan. Overleven en behoud staan dan centraal en niet groei, samenwerking en kennis. Balans houden tussen economie en ecologie blijft ook in dat scenario een uitgangspunt, maar eerder vanuit behoud dan vanuit verbetering.

De scenario's schetsen een zodanig verschillend beeld op 2030 dat een visie die voor alle scenario's robuust is het karakter krijgt van een middenweg die niet aansprekend en niet inspirerend is. Deze Havenvisie 2030 is geen middenweg en zet in op Groene Groei. Om een tunnelvisie te voorkomen is het echter wel belangrijk dat Groningen Seaports, samen met de bedrijven in haar beheersgebied, scherp zicht houdt op de ontwikkeling van de belangrijkste geïdentificeerde trends en de ontwikkelingen die de bedrijven doormaken en overgaat tot bijsturing van de visie indien de trendindicatoren daar om vragen. Door regelmatig een trendanalyse uit te voeren ontstaat een beeld bij de vraag of de economie groeit of krimpt en of de transitie naar de circulaire economie daadwerkelijk plaatsvindt en met welke snelheid. Mocht daaruit blijken dat de transitie naar de circulaire economie vertraagt of stilvalt, zal Groningen Seaports haar agenda (gedeeltelijk) moeten aanpassen.

De geruststellende conclusie is echter dat de Havenvisie 2030 goed inspeelt op groei en verduurzaming. De verwachting van experts en gerenommeerde instituten is dat de transitie naar een circulaire economie zich de komende decennia doorzet. De vraag is dan ook niet of de transitie plaatsvindt, maar wel met welke snelheid en hoe de transitie precies uitpakt. Juist door in te zetten op Groen kan Groningen Seaports een voorloper en voortrekker zijn in deze transitie. Groningen Seaports doet dit niet zonder gevoel te houden voor de snelheid van de transitie, maar wil wel vol in zetten op: Doen is Groen!

Een overzicht van de bronnen

O-METING

Auteur	Titel	Jaartal
<ul style="list-style-type: none"> • Espo-Ittma-Eurostat • ITMMA/ESPO • Groningen Seaports • Groningen Seaports • Groningen Seaports • Groningen Seaports • Groningen Seaports • Groningen Seaports • Groningen Seaports • Groningen Seaports • Groningen Seaports • RHV Urban, Port and Transport Economics • Van den Bosch et al 	<p>Overslagcijfers Europese zeehavens Economic analysis of the European Seaport System</p> <p>Jaarverslag 2010 Jaarverslag 2009 Jaarverslag 2010 Jaarverslag 2008 Jaarverslag 2007 Jaarverslag 2006 Jaarverslag 2005 Jaarverslag 2004 Jaarverslag 2003 Port Handbook Havenmonitor 2010</p> <p>De strategische waarde van het Haven en industriecomplex Rotterdam voor het internationale concurrentievermogen van Nederland</p>	<p>2010 2009 2011 2010 2009 2008 2007 2006 2005 2004 2011 2012 2011</p>

TRENDANALYSE

Auteur	Titel	Jaartal
<ul style="list-style-type: none"> • ABN Amro • Angélique van Wingerden • Atos Origin Trend Institute 	<p>Visie op Bouw en Vastgoed sectorupdate 2011 Minder, ouder, bonter in de Eems-Dollard regio De pensioenmarkt in 2020: Onderzoek naar de toekomst van de Nederlandse pensioenmarkt</p>	<p>2011 2011 2009</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Bertelsmann Stiftung 	<p>Demographische Herausforderungen und Handlungsoptionen für die Ems-Dollart-Region</p>	<p>2011</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Bouwend Nederland • Bremen/Bremerhafen • Brunel • Commissie private Financiering van Infrastructuur • CPB • Eemsdelta Kringen • ESPO • ESPO • Hamburg Port Authority • Havenbedrijf Rotterdam NV • Het Groninger Landschap 	<p>De Bouw in 2020 Greenports De 7 kritische succesfactoren van ketenintegratie Op de goede weg en het juiste spoor</p>	<p>2012 2009 2011 2011</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Infra - verbindt netwerken • ING Economisch Bureau • Jurriaan Propper • Koppies en Stevens Port Strategy Consultants • KPMG • KPMG • Ministerie I&M • Ministerie I&M • Next generation infrastructures 	<p>Policy Brief 2011/12 Groene Groei een wenkend perspectief? Industrieel Management Magazine EU Policy for Ports European Port Governance 2010 Hamburg plans its future in a changing world Havenvisie 2030 Port Compass Meebewegen met de natuur - naar een rijke en gezonde Eems-Dollard Infographic Eemshavens Trends en ontwikkelingen bouw - en onroerend goed Een (on)gemakkelijke keuze; businessplan voor Nederland Integrale visie op de havenontwikkeling in Nederland en Vlaanderen; Een schets voor transitie naar duurzaamheid De financiële functie in ontwikkeling De pensioenwereld in 2011 Agenda duurzaamheid Meerjarenplanning MIRT Infratrends</p>	<p>2012 2012 2011 2010 2011 2011 2011 2012 2011 2010 2010 2011 2012 2011</p>

SCENARIO'S

Auteur	Titel	Jaartal
<ul style="list-style-type: none"> • Niedersachsen Ports/Stadt Emden • MVO Nederland • Planbureau van de leefomgeving • Port Strategy • Programma naar de Rijke Waddenzee • Provinciaal centrum voor maatschappelijke ontwikkeling • Provincie Groningen • Rabobank • Rabobank Cijfers en Trends • Regionaal College Waddenzee • RHV Urban, Port and Transport Economics • Royal Haskoning 	<p>Endbericht HEK Emden</p> <p>Een blik op MVO Verkenning routes naar een schone economie in 2050</p> <p>Insight for Port Executives Spelen met de gulden snede in het Eems-estuarium; Kompas voor natuurlijke verhoudingen Weten waar we staan, Sociaal Rapport Provincie Groningen</p> <p>Programma Energie 2012-2015 Verder met visie Branche-informatie Bouw Koersnotitie; specialisatie en profilering Waddenzeehavens</p> <p>Van mainport naar wereldhavenstad</p> <p>Actualisatie scheepvaartprognoses voor de vaarweg Eemshaven-Noordzee</p>	<p>2009 2012 2012 2012 2011 2010 2010 2010 2010 2010 2012</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Sociaal Cultureel Planbureau • Stevens • TNO • TU Delft - de Zeeuw • Uneto-VNI en OTIB 	<p>Actuele maatschappelijke ontwikkelingen 2010 Port integration in the biofuel supply chain Bouwprognoses 2011-2016 Tien acties voor gebiedsontwikkeling Radar 2020 Verkenning van belangrijke toekomstontwikkelingen voor installatiebedrijven Groene groei in de Eemsdelta: naar toekomstgerichte en duurzame industriële bedrijvigheid in de Eemsdelta Vision 2050</p>	<p>2010 2012 2011 2010 2011 2011 2010</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Waddenvereniging 	<p>Groene groei in de Eemsdelta: naar toekomstgerichte en duurzame industriële bedrijvigheid in de Eemsdelta Vision 2050</p>	<p>2011 2010</p>
<ul style="list-style-type: none"> • World Business Council for Sustainable Development 	<p>Actualisatie scheepvaartprognoses voor de vaarweg Eemshaven-Noordzee</p>	<p>2012</p>

Auteur	Titel	Jaartal
<ul style="list-style-type: none"> • CPB • CPB • Future Consult • IPPC • Marjolein Zwerver • Millennium Ecosystem Assessment • Rabobank • Ruimtelijk planbureau • Unep • Shell • Wageningen University/TNO 	<p>The Netherlands of 2040 Four Futures of Europe Eindverslag omgevingsscenario's Groningen Seaports Special Report on Emission scenarios Scenario-ontwikkeling Ecosystems and Human Well-being: General Synthesis</p> <p>In 2030 vier vergezichten Scene: een kwartet ruimtelijke scenario's voor Nederland Global Environment Outlook Shell Energy Scenarios to 2050 Wad later: Op weg naar duurzame scenario's voor de Wadden</p>	<p>2010 2003 2012 2010 2011 2005 2012 2003 2011 2008 2011</p>

Lijst met participanten

	Bedrijven/Instanties	Contactpersoon
01	Agrifirm Plant	Albert Jan Hoekman
02	Akzo Nobel	Fester Oosterhuis
03	Aldel	Rindert Slagter
04	Algemeen Bestuur Groningen Seaports	Alie Spijk-van de Pol
05	Algemeen Bestuur Groningen Seaports	Emme Groot
06	Algemeen Bestuur Groningen Seaports	Jan Pieter Nienhuis
07	Algemeen Bestuur Groningen Seaports	Kees Swagerman
08	Algemeen Bestuur Groningen Seaports	Paulien Geerdink
09	Algemeen Bestuur Groningen Seaports	Willem de Boer
10	ANWB	Eric Neef
11	Bouwend Nederland Regio Noord	Rolf Koops
12	Buizenzone Eemsdelta	Ton Plattel
13	Bureau PAU	Arjen Brouwer
14	Buss Port Logistics	Marc Olivier Hauswald
15	Buss Port Logistics	Silja Lorenzen
16	Dagelijks Bestuur Groningen Seaports	Edward Stulp
17	Dagelijks Bestuur Groningen Seaports	Marijke van Beek
18	Dagelijks Bestuur Groningen Seaports	Wilma Mansveld
19	Deutsche Bahn	Umno Bruns
20	Dow Chemicals	Gerard Jansma
21	ECN	Paul Korting
22	ECN	Theo de Lange
23	ECN	Ton van Dril
24	Energy Valley	Gerrit van Werven
25	Energy Valley	Jaap Verhoeff
26	Energy Valley	Patrick Crubben
27	FNV Vakcentrale	Arnoud Hoogsteen
28	Gasunie	Menno Groeneveld
29	GDF Suez Energie Nederland	Jeroen Schaafsma
30	Gemeente Appingedam	Herman Wessels
31	Gemeente Delfzijl	George Wildeboer
32	Gemeente Delfzijl	Jeroen Bos
33	Gemeente Delfzijl	Jornand Veldman
34	Gemeente Delfzijl	Peter Leeuw
35	Gemeente Delfzijl	Robert van der Burgh
36	Gemeente Eemsmond	Harry Hoek
37	Gemeente Eemsmond	Henk Doeven
38	Gemeente Eemsmond	Willem Haarmsa
39	Gemeente Groningen	Peter Rehwinkel
40	Gemeente Leeuwarderadeel	Joop Boertjens
41	Gemeente Loppersum	Martin Hulshof
42	Groningen Seaports	André Bruijn
43	Groningen Seaports	Bart Eikens
44	Groningen Seaports	Bart van der Kolk
45	Groningen Seaports	Eduard Mulder
46	Groningen Seaports	Harm Post
47	Groningen Seaports	Hendré Sijbring
48	Groningen Seaports	Jannes Stokroos
49	Groningen Seaports	Lotte Pigge
50	Groningen Seaports	Marjolein Zwerver
51	Groningen Seaports	Maurits Post
52	Groningen Seaports	Monique van den Dungen
53	Groningen Seaports	René Genee
54	Groningen Seaports	Robert van Tuinen
55	Groningen Seaports	Sjaak de Boer
56	Groningen Seaports	Sjoerd Peters

	Bedrijven/Instanties	Contactpersoon
57	Groningen Seaports	Theo Smit
58	Groningen Seaports	Wilbert Boneschansker
59	Groningen Seaports	Willianne Bakker
60	Groningen Seaports	Erik Bertholet
61	Hanzehogeschool Groningen	Henk Pijlman
62	Haven Amsterdam	Dertje Meijer
63	Haven Amsterdam	Jan Egbertsen
64	Haven Emden	Berend Snippe
65	Havenbedrijf Rotterdam	Stijn Effting
66	Havenbedrijf Rotterdam	Jaap Jelle Feenstra
67	Holland Malt	Derk Reiffers
68	IHK für Ostfriesland und Papenburg	Arno Ulrichs
69	Imtech	Tsjeard Mast
70	Industrie- und Handelskammer	Hartmut Neumann
71	JPB Logistics	Jos Wildeman
72	Kamer van Koophandel	Jacob Emmelkamp
73	Kamer van Koophandel	Bob van Zanten
74	Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders	Tineke Netelenbos
75	Lid Klankbordgroep Borgsweer	Hans Nipshagen
76	Lid Klankbordgroep Borgsweer	Lucas Wams
77	Loodswezen	Bas Deen
78	Loodswezen	Johan de Joode
79	LTO Noord	Annete van Velde
80	LTO Noord	Douwe-Jan Sietsma
81	LTO Noord	Hilbrand Sinnema
82	LTO Noord	Peter Prins
83	Ministerie Infrastructuur en Milieu	Bert Doze
84	Ministerie Infrastructuur en Milieu	Maarten Berrevoets
85	Ministerie Infrastructuur en Milieu	Rutger Pol
86	Mueller Sales	Johan Mulder
87	N.V. NOM	Sander Oosterhof
88	N.V. NOM	Siem Jansen
89	N.V. NOM	Sietse Wiersma
90	Natuur en Milieufederatie Groningen	Boris Pents
91	Natuur en Milieufederatie Groningen	Marjolijn Tijdens
92	Natuur en Milieufederatie Groningen	Siegbert van der Velde
93	NHL Hogeschool	Willem Smink
94	Noorderpoort College	Rob Schuur
95	Nuon	Arnoud Kamerbeek
96	Nuon	Hans Pastoors
97	Nuon	Roel Kettenis
98	Odin Change Support	Dafir Kramer
99	Odin Change Support	Marcel van Gils
100	Orange Blue Terminals B.V.	Bert Hoekstra
101	!Pet	Bert van der Haar
102	Politie	Geert Tepper
103	Politie	Willem Westendorp
104	Pouw	Theo Pouw
105	ProRail	Marc Kleinjan
106	Provincie Groningen	Geert Meijerink
107	Provincie Groningen	Hans van Hilten
108	Provincie Groningen	Jacoba Postma
109	Provincie Groningen	Leon Slangen
110	Provincie Groningen	Michel van der Veer
111	Provincie Groningen	Pieter Dieben
112	Provincie Groningen	Tim Willems Kruize

Bedrijven/Instanties	Contactpersoon	
113	Regio Groningen Assen	Andries Telgenhof
114	Rijksuniversiteit Groningen	Arjan Dijkstra
115	Rijksuniversiteit Groningen	Boris Becker
116	Rijksuniversiteit Groningen	Catrinus Jepma
117	Rijksuniversiteit Groningen	Dirk Stelder
118	Rijksuniversiteit Groningen	Erwin de Boer
119	Rijksuniversiteit Groningen	Gerben Brandsema
120	Rijksuniversiteit Groningen	Henk Sol
121	Rijksuniversiteit Groningen	Hielke Vogelzang
122	Rijksuniversiteit Groningen	Hylke Zijlstra
123	Rijksuniversiteit Groningen	Iris Vis
124	Rijksuniversiteit Groningen	Jan ten Heuvel
125	Rijksuniversiteit Groningen	Jolina Haanstra
126	Rijksuniversiteit Groningen	Leonie Stevens
127	Rijksuniversiteit Groningen	Marjolein Veenstra
128	Rijksuniversiteit Groningen	Mark Hoek
129	Rijksuniversiteit Groningen	Remco Germs
130	Rijksuniversiteit Groningen	Stefan Breet
131	Rijksuniversiteit Groningen	Stefan Terink
132	Rijksuniversiteit Groningen	Tom Steffens
133	Rijksuniversiteit Groningen	Vitosh Kolev Doynov
134	Rijksuniversiteit Groningen	Wieger Tiddens
135	RWE/Essent	Guus Bongers
136	RWS Noord	Dick As
137	Samenwerkende Bedrijven Eemdelta	Cor Zijderveld
138	Samenwerkende Bedrijven Eemdelta	José Kimkes
139	Samenwerkende Bedrijven Eemdelta	Roeland Kiewiet
140	SER Noord-Nederland	Geert Sanders
141	Staatsbosbeheer	Michiel Firet
142	Staatsbosbeheer	Willem Markenstein
143	Stichting Bedrijfs Belangen Eemshaven	Rolf Bouwman
144	Stichting Energy Valley	Gerrit van Werven
145	Stichting Het Groninger Landschap	Klaas Laansma
146	Stichting Het Groninger Landschap	Marco Glastra
147	Suikerunie	Bram Fetter
148	TenneT TSO B.V.	Mel Kroon
149	TU Delft	Ramonda Golob
150	TU Delft	René Brandt
151	TU Delft	Thijs Vlaar
152	Vertegenwoordiger Borgsweer	Jan Koller
153	Vertegenwoordiger Borgsweer	Trijntje Meijerhof
154	Vertegenwoordiger Oudeschip	Jan Slob
155	VNO-NCW Noord	Lambert Zwiers
156	Voorzitter Dorpsvereniging Oudeschip	Jan Slob
157	Vopak	Hans de Boer
158	VU Amsterdam	Mart van der Jagt
159	Waddenvereniging	Arjan Berkhuisen
160	Waddenvereniging	Herman Verheij
161	Waterbedrijf Groningen	Henk de Kraa
162	Waterbedrijf Groningen	Lieselot Smilde
163	Waterbedrijf Groningen	Mark de Wit
164	Waterschap Hunze en Aa's	Willem Kastelein
165	Waterschap Noorderzijlvest	Gerwin Zantingh
166	Weusthuis en Partners	Coen Weusthuis
167	Wierde & Dijk	Evert Smink
168	Wijnne Barends	Kees van Wanrooij

Colofon

Havenvisie 2030 is een uitgave van Groningen Seaports
Postbus 20004, 9930 PA Delfzijl
Telefoon 0596 640400
www.groningen-seaports.com

- **Projectteam**
Monique van den Dungen
Theo Smit
Marjolein Zwerper
Odin Change Support
- **Ontwerp en vormgeving**
Koenencom CMCR
Appingedam
- **Druk**
???
- **Oplage**
???

Oktober 2012, Delfzijl

U kunt de publicatie downloaden op www.groningen-seaports.com

GRONINGEN SEAPORTS

P.O. Box 20004
9930 PA Delfzijl
The Netherlands

Handelskade Oost 1
9934 AR Delfzijl

Phone +31 (0)596 640400
Fax +31 (0)596 630464

E-mail info@ groningen-seaports.com
Website www.groningen-seaports.com

ONDERNEMINGSRAAD GRONINGEN SEAPORTS

Secretariaat:

Postbus 20004
9930 PA Delfzijl
Tel.: 0596-640400

Ons kenmerk: 2012OR0016

Delfzijl, 5 oktober 2012

Geachte heer Post,

De ondernemingsraad heeft uw adviesaanvraag ontvangen inzake de Havenvisie 2030 en dit stuk is in een interactieve sessie toegelicht door de adviseur Overheid en Milieu.

De ondernemingsraad ondersteunt de ambities die uitgesproken worden in de Havenvisie 2030 en zien deze visie als "stip aan de horizon". Met deze visie als richtsnoer zien wij voldoende ruimte om flexibel te acteren en in te spelen op de actuele economische situatie en marktkansen, derhalve adviseert de ondernemingsraad positief inzake de Havenvisie 2030.

Met vriendelijke groet,

H. Blaauw,
plaatsvervangend voorzitter ondernemingsraad.